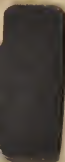

68
13 C
12

VITA ET OFFICIVM SANCTI ANTONINI ARCHIEPISCOPI FLORENTINI.

SANCTISSIMO PATRI CLEMENTI. VII. PONT. MAXIMO. F. VINCENTIVS GEMINIANENSIS PROCVRATOR OR. PRAEDICATORVM.

IuumAntoninum Florentinum prҿsulem, utinam qua ille maiestate uixit ego pari fœlicitate scribens expressissem: esset augustior in ore omnium, qui singulari doctrina ac uitҿ sanctimonia fuit augustissimus: q̄q̄ nihil laudis obteret homini sanctissimo, si splendore orõnis debito fraudarim, cũ ipse sibi uirtute ac lr̃is, ad oẽs nationes uiam aperuerit. Puto autem omnem me arrogantiҿ notam uitaturum si palam fiat, non mea me sponte fuisse tantum ausurum, nisi tu mihi calcaria, (ambiguum quo iudicio ductus) indidisses. Voluisti enim ut quҿ de illius uita sparsa erant, adstricta quodam nexu ordinis, in unum corpus omnia redigerem. Ea nunc sub tuo nomine in lucem prodeunt, ꝙ tibi imprimis & uni propemodum debentur. Nam prҿter q̄ ꝙ sacerdotum omnia ad summum sunt sacerdotem referenda, ob id etiam uult Antoninus ad te ire, ꝙ Cosmi te nouit esse pronepotem, qui uiuenti sibi. D. Marci cœnobium extruxit, Mox etiam q̄q̄ renitentem cathedra Florentini prҿsulatus honestauit, & (quod tuum peculiare est) sibi in eadem ecclesia successisti: postremo ꝙ in diuorum numerum referretur, & sub

Leone primum, ac mox sub Adriano, sedulo cura
sti. Nunc quasi toti operi coronidem adiiciens uis ut
omnis uitę cursus in hoc opusculo, uelut in tabel-
la quadam pictus, a toto orbe uideatur: Rem pro-
fecto Summo Pontifice dignissimam, ut quan-
do tibi Deus christianum gregem credidit, tanq̃
uerus Petri successor, cuius prima illa cura est
ut oues pascat, non arentibus ac ieiunis per-
ditorum hominum exemplis, sed huber-
rimis sanctorum uelis & bene succulen-
tis recreare. Nam si in hęc Antoniana
prata quę uitę sanctimonia uirent,
& uariis uirtutum floribus uer-
nant, deducatur, nulli dubium,
quin te duce ac pastore, ad il-
la demum pascua uitę per-
hennis ascendamus. Viue
& uale nobis & eccle-
się tuę Pater Beatissi-
me. Ex Minerua.
Idibus Maii:
M.D.XXV.

VITA.D.ANTONINI ARCHIEPISCOPI FLORENTINI AVCTORE.F. VINCENTIO MAINARDO GEMINIANENSE PROCVRATORE OR, PRAEDICATOR.

Ntonius siue Antoninus (ita.n. ꝙ statura pusillus esset, uocabatur) Florentię honestis parentibus Nicolao & Thomasia natus est, anno salutis Millesimo trecentesimo & octogesimo nono, Vrbano.vi.Pontifice, Vencesláo Cęsare. Nicolaus pater uir probatis moribus Tabellionatus collegio quod in urbe Florentina non contemnendo loco habetur/quater prefuit. Vt primum infantiam excessit/uisus est longe plus sapere/q̃ puerilis ętas pateretur. Nam ludos fugere/garrulitates odisse/excursus uitare/ Contra seriis incumbere/taciturnitatem amare/se ad se colligere solebat. Imprimis uero templa ac religiosas ędes frequẽtans/ad sanctas conciones cor ęque ut aures arrigebat/tantus adhuc puer in orationibus/ut diuertens quotĩdie ad angeli Michaelis templum cognomento ad hortum/atq; ad crucifixi imaginem procumbens/totius pene ciuitatis ora in se conuerterit/ꝙ tam diu ac tam calenter in orationis studio persisteret. Si quando supplicationes per urbem haberentur, prędicatores pone sequebatur, quos iam tũ uidebatur prę cęteris amare. Annos natum quindecim cupido incessit Christi se iugo inter prędicatores addicendi, sacris allectum concionibus integerrimi uiri ac plane docti Ioando/minici Florentini ex eodem ordine, cuius laudũ pręconium: longe est huberius: q̃ ut nunc carptim ex/

primatur. Is enim ille est qui primus collapsas uitę re/
gularis obseruationes, quę absumptis patribus in ua/
sto illo infandę luis incendio, ac pestilentissima con/
tagione quę sub annum salutis. M. trecentesimum et
quadragesimum octauum contigit/ prorsus concide/
rant/ in aliquam spem ac lucem/ dicendo & agendo
reuocauit: tanti a Gregorio duodecimo habitus: ut
Rhagusinam illi primum ecclesiam crediderit, inde
etiam in Cardinalium numerum cooptauerit. Mox
apud Constantiam ubi de tollendo schismate quod
tris Pontifices ducere uidebantur, totius ecclesię &
Christianorum principum cōsensu agebatur, egregiā
laudē reportauit, dum summopere contendit, ut Gre
gorius cuius ille partes tuebatur/ Pōtificatui cęderet;
tandem à Martino quinto, qui depositis uel cedenti/
bus cęteris/ summa orbis consensione pōtifex in ea sy/
nodo declaratus fuerat/ ad conuellendam Boemorū
hęresim quę tunc serpere incipiebat/ legatus in panno
niam missus, Budę diem obiit. Ad hunc Antoninus
(ita enim deinceps appellabitur) ad radices Fęsulanę
ciuitatis quę iam funditus interiit, cęnobium. D. Do
minici a fundamentis excitantem profectus est, ut in/
contubernium fratrum, diuinum quiddam iam spi/
rans, admitteretur. Sed Ioandominicus quanquam
adulescentis indolem, acutumq; ac uiuax ingenium
perspexisset, teneram tamen ętatulam causatus, pręser
tim/ cum gracili esset corpusculo & magis neruis &
ossibus q̄ carne suffulto/ iubet expectare/ dum adole/
sceret & regularibus institutis quę supra ętatem illam
uidebantur esse/ sufficere ualeret. Fando autem ut fit,
num litterarum studiis operam daret/ & quęnam illa
essent cū ex eo quęreret/ audiretq; Pontificiis sanctio
nibus quas in uolumen digestas/ decretum uocitant/

maxime delectari, heus inquit fili reuertere: nunc ad paternos lares. mox inter nostros admittendus, cum decretum totum ita excusseris/ut plane uidearis imbibisse. Putauit enim se pater pueri petentis uehementiam tantisper temperasse/quod non tam propere tot canonum posset immensitatem & uolumina deuorare. Sed puerilis ardor Ioandominici cogitatus si non elusit, superauit. Recessit Antoninus, ita se totum ad studia cotulit, diurna decretum ac nocturna manu uersans, ut elapso statim anno/propositi sui tenax Fesulas reuersus, quacunque uoluminis parte quesitus/prompte ac memoriter/ad omnia, summa facilitate responderet. Tum uero iam non exclusus sed iniecto regulari habitu attonsus annum agens sextumdecimum intra predicatorum ordinem est admissus. Domi uero cum iussus fuerat adhuc paululum expectare/quanti esset & an carnibus abstinere posset (quod predicatoribus de more est) uolens experiri/acceptas de mensa carnes quibus quod uesceretur/uideri parentibus uolebat/scitus puer clam felibus & catulis porrigebat. Cucullatus tandem Cortonam regularibus disciplinis imbuendus mox mittitur/cum nouum cœnobium fesulanum nondum esset absolutum/ubi sub uiro integerrimo Laurentio Ripafracta (uiculi nomen est in agro pisano unde oriundus erat) omnium opinione celerius ita profecit/ut iam tum radios quosdam doctrine ac sanctitatis emittere uideretur, quibus postea procedentibus annis quasi iubar splendidissimum tenebricosas hominum mentes illustrauit. Laurentius ipse, de quo nunc loquimur, uel testimonio eiusdem Antonini (nam longa illum uita functum epistola adhuc extante prosequitur) uir longe sanctissimus fuit/Pistorii ad predicatores conditus ubi poscentibus, opem non dene

gat salutare. Quod si bona arbor fructus bonos facit/ quid aliud ex Antonino sperandum erat q̃ absoluta quędam,& numeris omnibus doctrinę ac probitatis forma/cum si Ioandominicum & Laurentium spectemus quos ipse authores & institutores eius uitę quę est in christo habuit/nihil non sanctum, absolutũ, cõsumatissimum ex eiusmodi formatoribus & initiis prouenire potuerit. Exacto anno iurauit (quod religiosi solent) ac nomen dedit in prędicatorum instituta/fœsulani cœnobii nomine/quanq̃ Cortone constitutus/unde demum Fœsulas reuersus est. Quanta uero sedulitate quod Deo promiserat/reddere niteretur, ut in obedientiam/castitatem/paupertatem incumberet, ut reliqua omnia quę religiosum decent ordinem/diligenter obiret/non est nostri propositi dicere: in uirginitatem quidem etiam adhuc puerulus ita exarsit ut in eo templo quod diui Michaelis ad hortum diximus appellari/cum assiduis Deum precibus pulsaret, illud imprimis propemodum extorqueret/ ut quo similior agno sponso uirginũ redderetur/uirgo sine tabe aliqua corruptionis duraret/id quod cũ se assecutum cœlitus intelligeret, ne qua daretur ansa tantũ thesaurum prędonibus rapiendi, muliebres congressus fugiendos sibi esse pœnitus persuasit. Itaq; nullam omnino fœminarum, aut q̃ rarissime fieri poterat ad colloquium admittebat/nisi forsan/aut peccatorũ confessio/aut arcanum aliquod magni ponderis exegisset. Nam pueros & comatulos adulescentes ita sibi esse cauendos censuit /ut ne Pontifex quidem atq; adeo senex, iuniores diaconos & ministros/sed adulta iam ętate uiros & sacerdotes domi habuerit, ut abũde in ea epistola quam ad Laurentium Ripafractani scripsit; quęq; adhuc extat/plane perspicitur. Quod

aũt ad summam usq; diem in eadem integritate pstite rit/non uulgare fuerit illud inditiũ (pręterq̃ q ex cõfe ssoribus ee est id ipm acceptũ) q; quo tpe aiam efflabat crebriter illud (effœta licet uocula) suauissime repete bat Sãcta & imaculata uirginitas quibus te laudibus efferam nescio: Otio perpetuum bellum indixerat: stu dio litterarum & orationibus/ultra etiam q̃ ualitudo corporis permitteret deditissimus/Somni accibi par cissimus, Primus iter psallentium choros ita uigilias adamabat ut persolutis nocturnis laudibus (quas nũ q̃ cum licuit intermisit) ne tũc quidem, quod pleriq; omnes faciunt/defessos artus lecto componeret; sed si somnus inuasisset; postq̃ nõ iacens, sed sic sedẽs in pa rietem paululum caput inclinasset; aut in orationibus per noctaret/aut certe lectioni/aut conscribendis quos nobis tanta omnium ordinum atq; adeo totius orbis utilitate reliquit/libris incumberet, de quibus quo niam latius cogniti sunt q̃ ut necesse sit a me nunc ali quid dici/longius uerba non faciam. Illud certe posse mihi uideor affirmare, scripsisse multos acutius, nullũ Antonino utilius sua scripta digessisse. Quis enim ob secro est qui se in eius libris uelut in speculo non per spiciat/ad quod sui uultus idest animę lapsus & ui tia nõ emendet? Quis tam sublimi ingenio/quis tam obtusa acie/ut non possit uterq; pro suo captu satur abire? Mouet ut nemo alius/delectat ut quiuis; docet ut alium non desideres. Nusq̃ leuis/semper tutus/ubi q; incorruptus & ne suis quidem sicubi labuntur, par cens. Ac mirum profecto est, ut tantulus homo & grauissimis morbis crebro, ad mortem quoq; confe ctus, herniosus/in phthisim ineunte ętate inclinans/ potuerit non dicam tot conscribere/sed tot omnino pellegere/pręsertim cum pręfecturis plerumq; funge

retur/quę solum hominem & curarum uacuum ui-dentur exigere: Nam ut primum uiri uirtus illuxit/ non permissus est intra cellulam latitare/sed modo hęc est illi, modo illa administratio domorum con credita. Itaq; non in gurgustio aliquo/sed in theatris ut ita dicam Italię, regendis cœnobiis est pręfectus. Romę enim/Neapoli/Florentię/Senis/Caiete/Cor tonę/Fęsulis Priorem egit/Mox etiam Romanę pro uincię ac Neapolitanę Vicarium generalem. quod illi munus demandatum fuerat/ut collapsas a regulari obseruatione domos, in pristinum uitę candorem reuocaret/quod multis ille laboribus annixus est/pedibus ut plurimum se portans suis dum prouinciam obiret, aut asello insidens ętate iam & mala ualitudine confectus: aut certe si quando longiora ac salebrosa itinera, uel hyemis asperitas aselli usum adimeret, ualentiore iumento/sed tamen quod religiosum uirum deceret, uehebatur. Institutorum sui ordinis erat seruantissimus/ut ad lineam, ad apicem/minima quęq;/tum in se, tum in iis quos regendos susceperat obiri uellet. Carnium edulio semper abstinuit, nisi ob aduersas ualitudines quas multas & grauissimas passus est/interdum a medicis cogeretur. Cilicio semper est usus/sed & Zona interdum ferrea ad uiuam cutem incinctus. Humi accubans/aut tabulato illisus dormiuit: Si quando molliuscule recubasset, eas delitias saccus paleis infertus exhibuerat: Sed & frequenter in torto semet funiculo uerberauit. Vt sacerdotio initiatus est, quotidie & ipse sacrificabat, & sacrifico etiã alteri deuotus adstabat. Eo se humilitatis abiecit, ut prefectus etiam cœnobiis & prouinciis, Culinam adiret, cacabos, ollas, ahena mundaret/uerriculo accepto domum purgaret/famulis etiam seruiret. Quod ip-

ſum dum pontificem ageret, conſtat etiam feciſſe. Iam
uero quo charitatis ardore flagrabat? quo incendio fra
ternę ſalutis ęſtuabat? Quanto uſui monita illius nō
ſolum ſuis fratribus/ſed paſſim omnibus extitere? Et
conſulendo enim: tum pœnitentes auditis eorum cō
feſſionibus/expiando: Sed & conciones ad populum
habendo, in uinea domini cultor indefeſſus, ſupra fi
dem deſudauit. Miſericordia uero tanta agebatur/ut
initium illi uirtutum extiterit, quod quo pacto ge
ſtum ſit, breuiſſime narro, ut iam ad eius pontificatum
tranſeamus. Diſtat Cœnobium Fęſulanum quod ad
dirutę urbis radices, loco tamen edito ſitum eſt/quin
gentos ſupra mille amplius a Florentina urbe paſſus,
hinc dum in ciuitatem deſcenderet, aut ex Florentia
illhuc exiret (non enim perſpicue conſtat) eo itine
re quod ad ripam eſt munionis fluminis, in torrentis
uerius morem pręter labentis/Puellam immane lacry
mantem, & querulas uoces edentem conſpicatur. Co
gnita eiulatus cauſa/ꝙ ſcilicet a matre miſſa lotum
lintea/ſcaphiſterium quod capiti cum linteis iam lo
tis impoſitum ceciderat, diffregiſſet/ac propterea ma
ternam iram (linioſa enim erat & difficilis/& quę ob
leuiores culpas de ſe ſupplicia ſumpſiſſet) maxime ti
meret: affari blande illam Antoninus cępit/& ut do
mum ad matrem reuerteretur, ſuadere, quod cum illa
in propoſito pertinax non admitteret/ſed potius fu
gam meditari ſe diceret/miſericordia motus ne quid
labis miſella cōtraheret ac periret: acceptas ſcaphiſterii
partes cum Ieſu nomen inuocaſſet, facto ſigno crucis/
ita coagmétauit, ut diſciſſum fuiſſe nunq̃ crediciſſes.
Hęc illi ante initum pontificatum prima uirtutum
tyrocinia fuere/magno illi monachorum patri Bene
dicto nequaq̃ diſſimilia: quibus etiam in hoc conue

nit/ut quāuis uterq; iusserit necui proderentur/con sultius tamen, ita Deo prouidente/fuit ut passim res gesta uulgaretur, ut quando unus ad formandos mo nachos/alter ad regendos populos destinatus erat/au thoritate quadam supra hominem maiore in publicū ꝓdirent. ¶Interea Bartholomeo Zabarella humanis rebus exempto, complures, tum Florentini/tum exte ri qui Romę uersabantur/ut quisq; pecuniis/fauore/ gratia pollebat, in Florentinam ecclesiam inhiabant/ ut longe maior esset candidatorum numerus q̄ esse de buisset. Itaq; certatim Eugenii quarti aures tundebāt, rati se posse pollicitis ac precibus (ut est nostrorum tē porum calamitas, in suas partes eius animum inclina re. Poscebant Florentini unum aliquem ex suis pręfi fici qui litteratura & moribus insignis esset: Pontifex ne iusta petentibus uideretur reluctari/extero eam se dę credere nō audebat: Cui aūt/e/ciuibus ea ꝓuincia demādari tūc posset, nō uidebat, quāq̄ enim fœcunda ingeniis & culta moribus Florētina ciuitas ut quęuis alia Italarū sit/qui tn̄ eo cumulo eruditionis & probi tatis, splendesceret/ut instabant, Eugenium latebat. Ita factum est ut nouem totos menses animi penderet/cū tandem probatis uiris Antonini peritiam, integrita tem, usumq; rerum ad memoriam reuocantibus (no uerat enim probe illum pontifex) Archiepiscopū Flo rentinum/senatu Cardinalium mirante quidem sed tamen maxime probāte, declarauit. Iter tum forte An toninus arripuerat/ut de more Cœnobia/uisitaturus Neapolim se conferret/cum in ipso itinere de pontifi catu intellexit: quod grauiter accipiens/fugam statim cępit animo uolutare: Vir enim qui tota sanctum Spi ritum mente conceperat, adduci non poterat ut se hu ius mundi curis implicaret. Primum itaq; a recto iti

nere diuertere: in al.quē se terrę angulū abdere: mox ét sese ad inferum decreuit mare recipere, ut inde/in Sardiniam nauigaret., quo intra insulam tamdiu posset delitere/quoad Florentinę sedi antistes alius daretur. Hęc ex sororis filio Petro postea sunt accepta/q auunculum quęritans/ea parantem repperit. Petrus uero cū euectum illum ad id fastigii nuntiaret, ac moliretur quā poterat arte in patriam reuocare, Ille cōtra renui, ac nunq̄ se id oneris subiturum affirmare/quin uti domum rediret/& terrere minis & precibus adhortari: quod ille (ut sunt hominū ingenia/ qui in aliena plerunq; laude gloriantur) non admitteret/expugnatus tandem ꝙ hęrentem nepotem & offirmato animo perspiceret, Senas deduci se passus est/alias contra delati honoris molem machinas paraturus. Itaq; tanta animi cōstantia/ac fere pertinacia seipsum aduersus oblatam dignitatem comparauit/ut obstructis ad blandiétem, suasorumq; uoces auribus/quāuis firmissima turri (nisi diuina quędam uis intercederet cui demū parere cogimur) constantior extitisset: Non esse eum se dicebat qui tanto posset oneri succedere/Non posse partes pontificis adimplere/Validioribus humeris esse sarcinam imponendam/se perexiguis uiribus & imbellioribus q̄ ut posset tantę moli sufficere: Doctioribus, sanctioribus, id muneris tribuendum/ Cum ecce apostolicę litterę dum adhuc Senis esset, perferuntur, quibus de pontificis uoluntate in accipienda dignitate monebatur/& ꝙ ad Fœsulanum statim cœnobium se reciperet. Quo cum tandem peruenisset/hic quasi nunq̄ repugnasset, renasci ad bellum ac propemodum reuiuescere uidisses. Ciuium qui ad eum frequentes nouam dignitatem gratulatum uenerant/alios rogare/prensare alios, monere/hortari, ut se ea molestia li-

berum esse paterentur, deniq; nihil non dicere/facere/ quo eiusmodi se iugũ a ceruice excutere permitterent: tum scribere ad Eugenium litteras acres & uehementes/utq; a primoribus/atq; ĩprimis a Cosmo Medice/ ut scriberetur/sedulo curare: se multis rationibus impediri/ quo minus in summi antistitis sententiam inclinaret: difficilem esse curam animarum: arduum liberam ciuitatem ac laxam/ad formam bene uiuendi redigere: deinde assuetum se placido uiuendi generi/ non posse ad fori strepitus/atq; ad turbulentas actiones, prçsertim annis uergentibus/prosilire: Sed frustra fit omne/quod aduerso diuino numine molimur & irritos demum necesse est habeat conatus. Romanus Pontifex conscius uirum se optimum delegisse pertinacissime in sententia perstitit: Cumq; illum nõ flecti suasoriis litteris quas complures dederat perspexisset/ iam incalescens & cõmoto propior/iubet quosdam ex prçsulum ordine & imprimis grauissimum uirum Dominicum Cardinalem Firmanum ad Antoninũ scribere/uti se tandem quo diuina uis uellet, trahi sineret, ita enim semel placuisse, nullaq; ratione futurum/ ut quod pontifex statuisset & senatus approbasset/humanis uiribus conuelli posset: Quo plus reniteretur/ eo se magis sciret prçceptis apostolicis atq; anathematis alligandum: adhçc misit diplomata pontificia ut mos est ad ineundos prçsulatus, gratuita/& omni fere pecuniaria mercede libera. Tum uero Antoninus, nullum esse reliquum perfugium ad euadendum uidens, prçreptumq; fugç ac precibus locum: intelligẽs q; non posse iam sine piaculo reluctari, quandoquidẽ id demum placere Deo existimãdum esset, quod summo pontifici, quod oĩ sexui atq; oĩ ordini ꝓbaretur: ueritus preterea ne seruatorem Christũ parum diligere

uideretur.(cui ut oues suas pasceret iubenti, non parteret) tandem licet inuitus & ferme eiulans, manus dedit. Ac ne tunc quidem pede libero cucurrit. Nam antequam omnino in pontificatum consentiret, quosdam uerendos sacerdotes & Abbates, tum fere omnes totius ciuitatis ecclesiasticos ac Religiosos presides, nõnullos etiam ciuium, qui authoritate prudentia & consilio pollerẽt, ad se Fesulas uocauit: quos cum propositum & offirmatum animum pontificis docuisset, ac singulos uti sententiam dicerent, rogasset, uiderentque num saluo capite repugnare posset, an presulatum inire: ad unum omnes non posse absque piaculo respuere demandatam sibi prouinciam, acclamarunt. Quod ubi ex eis accepit, expenso iam hominum iudicio, ut exactius quoque Dei uoluntatem cognosceret, uoluit ut una secum quo loco consederant, procumbentes humi, dominum precarentur: probe noscens ubi duo uel tres fuerint in Dei nomine congregati, ipsum in medio pro euangelico elogio constitutum. Exactis precibus cum assurgerent, Deum, Coelites, hominesque testatus, inuitum se ac nihil eiusmodi cupiẽtem, quin toto pectore ac uiribus reluctantem: uiolenter (ob inconcussam pontificis uoluntatem, & ne diutius q̃ par esset diuinis nutibus resistere uideretur) ad presulatus molam, uelut in pristinum, trahi: in faciem procidẽs, ac toto corpore prostratus, passis manibus & collacrymans pastoralem demum sarcinam in humeros reclinauit. Vidisses hic adstantium: lacrymis ora cõspersa: illustre enim ac rarum nostra tẽpestate facinus, suaues quasdam & dulces lacrymas cunctis expresserat, animo reputãtibus illa olim tempora, quibus Gregorius Martinus, Ambrosius ac Nicolaus easdem pugnas pro fugiendis, tantopere nunc concupitis cathedris, com

mouerant, reuixisseq; in Antonino tam celebria san
ctorum pectora demirantibus, quos profecto noster
hic presul, ut in dignitate declinanda, ita nequod cha
ritatis Christi dissidiũ pareret/in adeunda fuerat emu
latus. Gesta hec esse constat ad Calendas Martias. In
teriectis mox diebus aliquot, dũ ea que ad in eũdum
presulatum comparantur/post natalitium diui Gre
gorii solẽnem diem qui ad secundam quadragesime
Dominicam eo anno cecidit/hoc modo ut ab iis est
proditum qui litteris mãdarunt/Pontificatum adiit.
Profectus Fesulis, ad diui Galli edem, que porte ci
uitatis accubat, bene mane uenit, ubi cum diluculo
sacrificasset/prodeunte obuiam clero in solẽnis pom
pe morem, effusoq; populo/cymbalis per turres reso
nantibus, non equo inuectus (quod alii solent) sed
pedes & humilis Florentiam ingressus, ad diui Petri
cognomento maioris, ecclesiam processit, ubi peractis
que episcopali ritu peragenda erant, inde ad primariũ
ciuitatis Phanum, augusta facie conspicuum & admi
rando fornice/celebratum/nõ modo pedibus, sed nu
dis pedibus collacrymãs identidẽ profectus est. Que
res ipsis etiam propemodum duris cautibus ne dum
hominibus lacrymas excussisset: Id autem ꝓpterea ab
Antonino factum coniectare licet/ꝙ ea uia que ab Al
bitiis illhic/habitãtibus Albitia nuncupatur, qua tũc
iter/faciebat, diuum Zenobium Florẽtinum presulẽ,
filium mulieris gallice ab inferis olim reuocasse/secũ
animo reputaret. Ad transeuntem magna uis populi
egressa domibus, currebat, ut noui Antistitis, cuius iã
sanctitatis (quãq̃ antea perspecte) maior tunc fama uo
litauerat/benedictione/muniretur, ad quam posito ge
nu ac iunctis manibus/ardentius q̃ si Romanus pon
tifex illhac preteriret, inhiabat. Persolutis in maximo

templo quę ritus exigere uidebatur/ad uesperam demum a prelatis aliquot & ciuibus,precertim qui pręsula tus custodes appellantur/adhuc ieiunus & lassus ad Episcopium distans aliquantulum deductus est/ ubi tandem peracta coena pro deducétium dignitate, conquieuit. Ad pontificatum euectus qualem se pręstiterit/quantūq; sui temporis pręlatos,uigilantię/prudentię/mansuetudinis/iustitię/ac cęterarum so.e uirtutum,obscurauerit,non est nostrę facultatis exponere. Ita.n.totos tredecim in episcopatu exegit annos, ut in ceteris quoq; Magnum Gregorium qui tantundem Romanę ecclesię pręsedit/sit uisus imitari. Primum omnium in familia/modestiam prese tulit. Plures.n.q̄ sex/eosq; frugi ac temperatos domi nō habuit/ qui uix obeundis negotiis pręposiri possent sufficerę/ omni luxu/tam in uictu suo suorumq; q̄ in amictu resecato. Supellex aut instrumentū aliquod,quid esset, nesciuit. Lautitias & munditias ignorauit: Aurea & Argentea uasa/patinas/calices/& pretiosum abacum non possedit. Canes & equos non pauit. Monstrum deniq; aliquod domi nō aluit, unum tantum mulū, eumq; paruulum (ac ne coemptum putes) dono acceptum,ad extremas necessitates ad pręsepe habuit, quo non intra ciuitatem,sed cum aliquo proficiscendum esset/iam senex/& occulta egritudine confectus uehebatur. Dicebat.n.bona pauperum non esse ad alendas bestias aut alios luxus,eroganda. Familiam tamē quā crebro ad Dei cultum & obseruantiam hortabatur,a li,& si non splendide,non parce tamen imperabat. Ipse parabili faciliq; cibo uescebatur:ganeas & cetera gulę irritamenta non amans:tum nulla ad mensam uoluptate raptus/sed ut uectigali hoc persoluto,durum exactorem & inexorabilem,placaret: In prandio breuis

& parcus, in cęna tenuissimus & rarus: Sẽper quid in ferendum esset in mensam ignorauit, contentus iis quę apparassent/ quasi nil minus q̃ esculenta cogita- ret. Cum discumberet, lectorem adhibuit, in quem cum esitare crederes/ ita utramq; aurem surrigebat, ut uel minimum labentem, emendationis statim bacu- lo castigaret. Quibus diebus ieiunia obseruantur, semper, nisi grauissimus morbus intercederet, absti- nuit. Aduentum quoq; Saluatoris religioso cultu ie- iuniorum coluit/ ouis tamen interdum, tunc tantum adhibitis/ cum iam ętate ingrauescente premeretur: Sed & sexta feria (ita.n. diem ueneri dicatam nuncu- pant) non ipse modo sed familia quoq; in necis Chri sti memoriam abstinebat. Splendidiorem nullum in uestitu cultum q̃ soleret/ factus iam pontifex non so- lum non admisit, sed laneas interulas & caligas uix post multos menses/ uti iam sordidas & squalore ob- sitas exueret/ compelli potuit: Vitę regularis insti- tuta quatenus pręsulatus cura permitteret/ non re- ecit. Cum primum pontificatum iniit, duos ad di cendum ius uicarios statuit, quos cum aliquan- do inter se diffidere comperisset, satius duxit uni eam prouintiam demandare, qui & probatis esset moribus & iuris pontificii consultissimus. Gratuito famulatu nullũ domi esse uoluit: pro laboris modo, singulis mercedem statuit. Nam & uicario nũmos cẽ tum aureos in annuum stipẽdium: Oeconomo trigin ta assignauit, in quem prouentuum colligendorum curam, & rei familiaris strepitum, ipse uacaturus altio ribus reiecerat. Quod conuenerat, ita ad obolum re- pręsentari statim uoluit, ut nullas ullorum querimo- nias auditas constet, ꝙ imminutius, aut pręfixo iam tempore serius/ satis unicuiq; fecisset, Sed longum est

ire per ſingula: illud dixiſſe ſatis eſto/domum Anto-
nini domum fuiſſe totius ſanctitatis inter quam & re
gulare monaſteriũ nihil propemodum intereſſet, niſi
ꝙ illa tanto capitis iubare ſplendidius radiabat. Et cũ
talem domi & ergã familiam ſe gereret/Deo ſemper
hęſit, & nunq̃ non paſtoralis muneris partes adimple-
uit. Putant complures, cum ad gradum aliquem di-
gnitatis aſcenderint/poſſe iam uentri. ac plumis partẽ
ſui aliquam dedicare, atq; in opulento ſacerdotio, ſe-
curos uelut in molli lectulo ſomnos ſtertere/qui quan
topere a recto itinere labantur, uel noſtri pontificis
exemplo poterunt admoneri. Is. n. ſe ad otia intelli
gens non uocatum/noctu ſemper, ante etiam q̃ cym
bala principis templi reliquos excitaſſent, ad matuti
nas laudes uigilauit/quas cum una cum ſuis ſacerdo
tibus/collectiſſimus in deum perſoluiſſet; reliquum
quod ſupererat temporis ad horam diei tertiam aut le
ctioni ſacrę/aut cudendis libris impendebat. Hora ter
tiã ſacrificabat/quod nunquam niſi coactiſſimus in
termiſit: Peracto ſacrificio quod totum diei erat re-
liquum in obeundo paſtorali munere atq; audien-
dis iis qui multi alius aliam ob cauſam acceſſiſſent:
idq; ferme ad crepuſculum: tantum quod denegari
corporis non dico commodo/ſed neceſſitati non po
teſt/ſpatium demebatur. Nemo erat tam uulgaris/
cui ad eum non pateret aditus: Si minus re poterat/
uel ipſa in audiendo patientia/uel in reſpondendo
comitate omnibus faciebat ſatis. Ingenio namq; fu
it humaniſſimo ut nullum unquam, ne domeſticos
quidem qui ob oculos quottidie uerſantur/quam
uis ob culpam acerbiore uerbo proſciderit ſic, ut ne
paululum quid commoueri/ne dicam excandeſcẽ
re/etiam ſi maxime id uellet/poſſe uideretur. Con

ſtat cum adhuc inter prędicatores uiueret, eum cui
piam ex fratribus quo utebatur familiariter, dixiſſe/ſi
quando in aliquem ob culpam uti fit aliquam cōme-
ritum/acrius inuectus eſſet/nō aliq ua cōmotione ani
mi/ſed ex ui quā ſibi intulerat, effeciſſe. Deniq; ſi qui-
bus eum iniuriis affeciſſes, ſi quas contumelias/aut cō
uitia irrogaſſes/addam & ſi qui d ex te iacturę reportaſ
ſet/facilius uidiſſes gelidum marmor q̃ patrem mitiſ-
ſimum incaleſcere. Omnes omnium cauſę/non ſacer-
dotum tantum/ſed prophanorum quoq;, ad eum uer
tebantur, quas unanimi conſenſu ad eum ex agro & ci
uitate quaſi ad ęquilibrium & iuſtiſſimum cognito-
rem afferebant. Aedes aſſiduo religioſorum uſu terebā
tur/qui frequentiſſimi/aut elemoſynas accepturi. (cun-
cta enim in pauperes/Pater pauperum erogabat) uel
de rebus dubiis cōſulturi/quaſi ad cœleſte oraculum,
confluebant. Vndecunq; enim erat peritiſſimus/atq;
omnifaria ſacrarum litterarum copia inſtructiſſimus.
Tanta uero prudentia/& mentis acumine atq; adeo
conſilio pollebat, ut paſſim ciues, exteri, priuati, prin-
cipes, de rebus grauiſſimis cōſulentes, eius ſententiam
ut qua nihil eſſet exactius ac tutius/maxime probarēt
ita ut nouum illi cognomen indiderint/nam ꝙ con-
ſultor eſſet optimus/etiam ante pontificatum Antoni
nus conſiliorū uocabatur. ¶ Sicubi uero ab illis nego
tiorum fluctibus eſſet feriatus/mirum quanto ardore
ad litterarum ſtudia ſacrarum, atq; ad orationis anco
ram recurrebat. Mitto nunc ꝙ pręter horarium munus
quo ſepties Deus quottidie laudatur/eos etiam pſal-
mos qui pœnitēt ę dedicātur/tum litanias/ac Deipa
ręuirginis horas/cum etiam liceret/nullo unq̃ die dē
ſtitit quin ſedulo recitaret: Mitto nunc ꝙ recurrenti-
bus hebdomadis, bis ſemper defunctorum animas uſi

tato illo psalmorum quo passim utimur officio expia
bat: quod integrum psalterium si qua solemnis celebritas
incurrisset, ad calcem usque, ac memoriter (quod mire-
re etiam magis) repetebat. Hęc enim quamquam maxima
in illo nobis & ardua uideri possent, illi tamen exilia
& ferme ut ita dicam minima fuere. Illum mentis ascē
sum/qui nullo labiorum motu/nulla genuum flexu
ra eget/quis quęso satis explicabit? Nulla fuit unquā
tanta negotiorum moles & incurrentium causarum
implicatio/ut uel tantillum/hominem Deo plenum
retinere posset/quin insublime totus/speculatum cęle
stia raperetur/atque ita etiā raperetur/ut corporis moles
non modo mentem sublatam non turbaret/sed simul
rapta (quod mirum sit) in aere pendula maneret. Quod
quidem contigisse constat/dum noctu ad imaginem
crucifixi, intra cubiculum abditus oraret. Quin idip-
sum cubiculum splendore quodam solari dum ora-
ret, quidam ex ministris intempesta adhuc & atra no-
cte/nō sine lacrymis referebat illustrari: Adhęc nocte
quadam/ad quandam uocem, ut uidebatur, quod putas-
set se a pręsule uocatum/lecto repente prosilisse: cum
accurrisset/sublatum eum longe a terra, ac multo illu
stratum lumine uidisse/expectasseque dum orare/(ora-
re namque existimauit qui sensibus excesserat) desisset.
Quęrēti mox quid uellet & cur se aduocasset, respon
dit non modo non uocasse/sed quod uenerat moleste ni-
mium tulisse/in posterum cubiculum irrumpere/cum
se ad orationis secreta conferret/aut quippiam eorum
quę uidisset, prodere nō auderet. Quod ipsum tamē
post, cum humanis rebus excesserat/inuulgauit. Tum
illud etiam adiecit, inspectum fuisse interdum subli-
mē, ad Crucifixi simulachrū raptum/quod dulciter
alloquens amplexibus stringeret/& oscula lateri de-

fosso figeret. Hinc illa inter tot reru3 fluctus animi trã quillitas/qua usq; adeo prçstabat ut nulla unq̃ tãta posset perturbatione ac mundi trichis irretiri, utquotiens uellet ad diuinarum rerum theoremata statim non rediret, & interna quadam mentis dulcedine frueretur. Stomachanti semel Francisco Castiliono/ qui nostri prçsulis fuit a secretis, ad tot rerum molestias/quas cura secũ pastoralis trahit & quibus ipse Antoninus in primis premebatur, ut nunq̃ in otio/semp in negotio sit uiuendum: nũq̃ sui, semper aliorum futuri sint qui ad episcopales cathedras euecti fuerint, fieri inqt fili nõ potest, ut inter tot huius sçculi sollicitudines, pacato animo cõsistamus, nisi reconditum quendam & occultum mentis angulum intactũ habeamus, ad quem negotiorum strepitus & curarum anxietas non irrepat, ut ubi ab astitandis causis destiterimus, eo tãq̃ ad asylu3 tutissimum, & ab hoc exteriore homine ad eum quem Paulus interiorẽ appellat recurramus? ¶ Antoninus uero cum tanta cordis serenitate frueretur, non commisit tamen, ut pastoralis muneris partes, uel exiguas, minus adimpleret, tametsi conuelli ab altissimarum rerum speculatione, atq; ad mundi huius molestias reuocari longe esse durissimum intelligeret. Nulla non templorum, ac sacrarum uirginum collegia uisitauit, nulla sacrificii solemnia, nullas altarium, aut calicum consecrationes prçtermisit. Cum usus posceret, sacros omnes amictus ac uestes benedixit. Quç munia dum obiret, nullam non diligentias semper adhibuit. Quotiens initiandi ad eum conuenissent: quotiens sacerdotia contulisset, aut collata ab aliis probaturus esset, ne obolum quidem, quid obolum? ne flosculos quidem ut ita dicam, in domum intulit, aut ꝙ caperentur a suorum

quopiam permisit. Quam quoq; abstinentiam, ita in ceteris rebus prȩstitit, ut nullis posset machinis ac pollicitis, aduersus integritatem ac iustitiam expugnari. Seueritati tamen summam humanitatem & misericordiam copulauit, qua in primis in erratis sacerdotum utebatur. Ita factum est ut oleo clementiȩ ad rigoris uinum adiecto, neq; ad delicta prorsus conniueret, neq; etiam ad uiuum uulnera resecaret, q̃ o temperamento peritus artifex usus, Clerum quem in omne flagitiorum genus fere prolapsum acceperat, resumpto quodam probitatis ac modestiȩ nitore, in meliorē formā restituit: Id quod cōplures quoq; ciuiū ad fȩnorum uoraginem prȩcipites (Mercatura.n. qui ex Florentinis in litterarum studia non incumbunt imprimis delectantur) ad salubriora & probata commertia reuocauit. Et quando huc uenimus ut diligētiam illius & inuictum in laboribus pectus ostendamus, non supprimam, cum primum Pontificatū iniit, solitum dominicis diebus nunc hoc, nunc illud ciuitatis templum adire, ac sacras conciones ad populum habere: Quod ubi uilescere intellexit q̄ egregii concionatores erudiendȩ ciuitati non deessent, id totum in alios reiecit, priuatis ipse hortamentis & colloquiis usurus. Non frigura non ȩstus, non pluuiȩ non turbines, nulla deniq; pericula prȩsulem morabantur, quo minus omnia sedulo & statim obiret, ita ut robustissimos iuuenes in perferendis laboribus senex ipse, & tenui ualitudine, superaret. Rurales ecclesias uisitantem, cum sub ardentem crebro solē iter arriperet, constat in ascensu iumenti, semisepultos quosdā gemit⁹ frequēter edidisse, quos tabefact⁹ cōprimere nō potuerit, cūq; subsistere/& tātisp qescere rogaret, sine mō (aiebat) iter qđ cȩpimus, ꝓsequamur. Triē

nio fere anteq̃ mundo excederet, cum comperisset in maximo templo matutinas laudes implicatius q̃ par esset & confusius, celebrari, statuit eo singulis noctibus ad modestiam exemplo magis q̃ edicto docendam se conferre. In proposito persistentem nullis precibus & hortatibus potuerũt duo ex domesticis sacerdotibus auocare, quin nocte quadam quę uentorum turbine ac pluuiis solito asperius inhorruerat, ad ecclesiã quę non parum ab Episcopio distat, fidei zelo & charitatis igne feruidus properaret. Omnia sui episcopatus tem pla nõ p uicarios sed ipse uisitauit. Fęsulanam quoq; ac Pistoriensem diocesim adiecit, quibus ut Metropolitanus pręsidebat. Quas omnes dũ obiret, signis numero nõ paucis, ac magnitudine pręstantibus illustrauit. ¶ Ad mugellanam uallem cum uenisset (ea Bononiam uersus ad radices apenini iacet) cognito Plebanum quendam graui egritudine conflictari, accessit: lectulo innixus, quoddam euãgelium legit: ac certas preces fudit, & sanauit. ¶ Trancientem Seuã fluuium (is ex apennino incurrentibus riuis iam factus auctior Arnum influit) Boninsegna Maclauellus Canonicus Florentinus sequebatur, qui mulę cui insidebat uitio in flumen lapsus (ea.n.in altum se gurgitem coniecerat) cum sancti pręsulis iam summergendus, pręsidium implorasset, mox paterna benedictione cõmunitus, mortis periculo est exceptus, aridis omnino ac ne minimum quidem madefactis uestibus: quę res signo maius estatem addit. ¶ Nõdum agro mugellano excesserat, cum ecce querulis uocibus pauper occurrit, narrat aquarium pistrinum, uite.s. pręsidium aquę impetu fuisse dissipatũ, nõ esse quo pacto restituat, nisi uir sanctus opem tulerit. Miseratus pauperem Antoninus, confide, ait, paruo negotio Pistrinum cõcinnabi

tur:reuerſus domum quaſi nihil unq̃ detrimenti cepiſſet, repperit nulla humana ope reparatum. ¶Ad Cornicariam (id uiculi nomen eſt) profectum cũ plebanus torqueretur animo, ꝙ pro uoto ac dignitate, tantum non poſſet prǽſulem accipere, reticulum ſtatim in proximum fontem iecit, ubi paucos eoſq; minimos piſciculos nouerat luſitare: paulopoſt reuerſus cũ uidiſſet, magna ui piſcium degrauari, gratias deo egit, ꝙ tantũ hoſpitem iam poſſet cõmodius accipere. ¶Piſtorienſis ciuitas fertiliſſimo & amǽno agro gaudet, ſed & letiſſimis montibus qui urbi prominent quaſi apennini brachiis ad plagam borealem cingitur. Huc Antoninus cum uiſitatum aſcendiſſet. (Numeroſis nãq; populis, & non contẽnendis oppidis habitantur) in officinam ferrariam ubi liqueſcens ferrum fundebatur, una cum ſociis, rei nouitate ductus, penetrauit: quos cum quidam ex fuſoribus, tecto ſuccedẽtes inſpiceret, (ambiguum calore ne fornacis igneus, an labore diutino affectus, aut certe ſuopte ingenio rabie ſucceſus) cǽpit ſtatim uirulẽto ore in eos blaſphemias iaculari: uix ea ĩmanium uerborum procella in antiſtitem ceſſauerat, cum repente ferrum quod antea in aquǽ more flue re ſolebat, cǽpit congelaſcere: ſic ut nullis ignibus, nullis follibus poſſent per inſequentis noctis ſpacium, ad fluxum reuocare quoaduſq; prǽfectus fabrũ poſtridie ſanctum prǽſulem adiret, atq; uti ad ferrariam rediẽs, benedictionis ſignũ adhiberet, multis ex eo precibus impetraret. Id ubi factum eſt, illico ferrum fundi & liqueſcere, quaſi concretam glaciem ubi ſol incaluerit uidiſſes. ¶Sed anteq̃ relicto rure in urbem redeamus appingam hoc loco quod de ſua familia tunc propemodum effœta Franciſcus Caſtilionus litteris mandauit. Cum adhuc operã ruralibus eccleſiis Antoninus

D

daret rogauit Franciſcus, uir & moribus & litteris ut illa erant tempora cultiſſimus, ut ad uillam Caſtilionem quę genti nomen dederat diuerteret. annuit uir mitiſſimus. quid enim probo & erudito uiro & quo familiariter utebatur denegaſſet? Itaq; Caſtilioni noctem unam egit ubi poſtridie illuxit, ac iam ſe ad iter apparaſſet: Franciſcus paucis aperuit euaneſcentis iam nobilis familię calamitatem, quę unum Dantem (is germanus erat) reliquum haberet, uxori ſterili copulatum: Paternam itaq; ſufficiendę proli benedictionem daret. Mariettę (ita enim uxor uocabatur) ad pedes procumbenti, impreſſo in fronte crucis ſigno, benedixit: ex illo fœcunda reddita: feminam primo: mox ſeptem mares, conſpicua omnes forma peperit. ¶Florentię Eliſabeth tertium diui Dominici ordinem profeſſa quę per ſexennium morbo intercutis laborauerat, ad Antonini pedes prouoluta, eius benedictionem flagitauit, Accepit, ac dubium utra prior in eam, ſalus an benedictio deſcenderit, Quę namq; tumido corpore procubuerat degrauata, ſurrexit exucta cute, leuiſſima. Ea poſtea ſacrarum uirginum collegio in diuę Lucię ęde diu pręfuit, cum nondum numeroſus cętus uelatarum uirginum ut nunc eſt intra monaſterium abderetur. ¶Vicus Florentię eſt preter flueti Arno prominens, incertum cur Ricorbolus appellatus. Hac cum forte Antoninus pręteriret, quoſdã uidet lyntre cõuehi, qui aquarũ impetu ab ultimo periculo lõgius nõ abeſſent: e iulantes ac benedictionis pręſidio muniri cupiẽtes, iubet bono eſſent aĩo, & cõfiderẽt. Ad ſalutare ſignum, fluctus ſtetit, mox lynter ſaluis oĩum capitibus, ad ripã placide annauit. ¶Benedicto Tẽpo Florentino filius erat adhuc e, maternis huberibus pẽdẽs, quo morbo cõflictaret, ne ipſis qdẽ

medicis pa℞ cõpertũ,ũt ꝯplures sentiebãt:quẽ strygẽs cõpressum fascinauerãt. Nũc enim e,lectulo nũc e,cu nis raptus, interdũ a, nutricis cõplexibus auulsus,nu do in pauimẽto locabatur, quę qs faceret, nullus unq̃ potuit explorare. In hũc adusq; fere medullas arefactũ cũ frustra medico℞ tẽtata remedia,uidisset: Antonini curatoris optimi orationũ pręsidia mater implorauit Ea.n.cũ dęmonũ & mago℞ artes ad quas & mulie bri leuitate & plusq̃ materno affectu ducta fugerat,in anes inuenisset/iã tãdẽ resipiscẽs,ad Antoninũ a quo solita erat dũ sua crimina fateref/expiari:rubore posi to properauit. Ex eo cũ acceptũ linteolũ/quo ad emũ gẽdas nares utebaf/oratiõe fusa sup cubantẽ filiũ inie cisset/statim restituta salute/oẽs illę dęmonũ pręstigię diffugerũt. ¶ Infantili signo Puerile illud adiũgatur. Aridũ pue℞ maternis ꝑcibus & genuina pietate uictus bñdictiõe illa qua plerũq; potẽter q̃si pręsentissimo re medio ad curas indigo℞ utebaf/ ita tenacibus morbi nexibus soluit/ut posset & libere ingredi, & statiȝ. Cõ primã tãtisꝑ stilũ a,signo℞ nũero/siuel unũ tãtũ enarra uero. Nõ cõtẽnenda nobilitate sunt in Florẽtina urbe Filicarii:ex iis cuidã(nomẽ scriptores nequaq̃ ꝑdide re)filiolus erat ut unigenitus/unice dilectus.Is/dubiũ quo morbi genere correptus (nã ne hoc qdẽ cõstat) mi sellus tãdẽ expirauit. Pater quãq̃ paternis affectibus ui ctus/dolori & lacrymis indulgeret/ nõ tñ usq; adeo insaniit/ut se nõ mollẽ fœminã/sed debere cõstãtẽ esse ui℞ intelligeret. Itaq; in cubiculo cadauere relicto/ ar matus fide ad Antoninum aduolat (Is tunc indiui. Marci cœnobio nõdum pontifex habitabat):ubi acces sit, ac uirum dei uidit/ conatus eloqui (quod solent maximo dolore perciti) miser hęsit: immensa enim ui doloris tenebatur/ quo minus suam patri calami

tatem aperiret. Itaq; totus in suspiria, totus in lacrymas uertebatur. Iussus eloqui: statim ad gemitus recidebat: Rursum rogatus quid uenisset, lacrymas eiulatibus augebat: deniq; quo plus taceret, eo magis, q intra pectus dolor serperet, torquebatur. Vix tandem ex lacrymis impetrauit, ut interitum filii: & unigeniti filii, pientissimo patri detegeret, quem ut sibi uiuum restitueret flagitabat. Quid hic quęso faceret Antoninus: qui rem tantam & paucis Deo dilectis datam, supra naturę leges & fœdera peteretur? Num tantum sibi arrogaret, ut naturę posset iura dissolue re? Contra, ferreus, ne ac tam seuerus esset, ut ad paternas lacrymas & eiulatus non mollesceret? tam impius, ut fidem petentis patris eluderet? Itaq; miseratus hoiem: obortis lacrymis orauit: mox blande affatus patrē, ne te, ait, plāgore amplius cōficias, ne te maceres, I, domum, ini cubiculum, filium ad uitam iam reuocatum amplexare. Affuit dicto fides. Rediit, iniit, uiuentem est filium amplexatus ꝑ Ateneris unguiculis, immo a matris aluo cum Antonino creuit miseratio. Si quis enim uoluerit, uitę illius cursum diligentius contemplari, per ętatis incrementa, maiores semper inspiciet ad misericordiam cumulos auxisse, Id quod etiam cumulatius in Pontificatus dignitate fecit. Florentina ciuitas, tametsi multas Italię urbes, ingeniis, nobilitate, religioso cultu, opibus, pecuniis, uel ęquet uel superet, fieri tamen non potest ut quamq̄ late dominetur, inter tot Italię principes & populos constituta, tum; Apennino propemodum conclusa, ob confertam populi multitudinem agri angustia non prematur. Hinc fit, ut qui mercaturę studio non iuuantur (quę pars est populi multo maxima) aut nullis omnino, aut exiguis agrorum pro-

uentibus fulti, possint pro splendore natalium uitam agere, presertim, siquę fuerint (quod solet) filię iam maturę uiro, maritis collocandę. Huic urbis incommodo Antoninus imprimis esse putauit occurrendum. Itaq; duodecimuiros statuit, quos diui Martini collegium nuncupauit: qui quod ex collatione ciuium: non pauca & exilia in opus piissimum erogantium, aceruassent, totum in pauperes ut quisq; plus minus rerum inopia premeretur, sine dolo, sine fraude: nulla carnis & sanguinis, sed necessitatis habita ratione diuidebant: in eos presertim qui nobili pro gnati sanguine: emendicare stipem per urbem erubescerent. Hoc institutum mirum quantum labentibus annis coaluit: ut eo sexcentis etiam familiis in totum uel ex parte succurratur: in quod & bonam prouentus sui partem ipse contulit, & magistratum, tum alios tam ciues q̃ exteros, uti conferrent, suis hortatibus excitauit. Ipse preterea si quando aliquid christi nomine adiecto peteretur, nunq̃ denegabat. Si, domi non haberet, aproximis mutuo capiebat: qui si recusassent, uestes, caligas, calceos, domesticam supellectilem, ocularia demum sua specilla tribuebat.
¶ Orator gratulatum Pontifici romano a Florentino populo missus: cum propinquus iam esset urbi Martinum superauit: neq; enim dimidiũ chlamydis: sed totam ependiten (ea nostris cappa dicitur) petenti pauperi, christi nomine adactus dedit. Mox priusq̃ ad urbis portas aduenisset: incertum quomodo: sed tamen constat aliam, nulla humana arte conquisitã, presuli fuisse datã; Si quando in ciuitatem pestilentia grassaretur non relicta urbe: ad salubriora loca fugiebat, sed uere bonus pastor, animam pro suis ouibus positurus: affectos morbo, non per alios:

ſed ipſe intrepidus, inſtrato aſino & onuſto munuſ culis adibat, nequa ex ouibus ſibi creditis, deſtituta coporis adminiculis, aut certe ſacris minus armata mo reretur. Cũ annonę caritas deſeuiſſet: tũc oẽs liberalita tis ſinus explicabat. ¶ Sub tõſore ſemel erat (is, Petrus uocabatᷣ) cũ ſtatim egẽtiſſimus ciuis ꝑ foribus adſtare & uel unũ panẽ petere nũciatur. refert tũ un⁹e, miniſtris tris tantum eſſe domi, neq; tunc eſſe commodum ut alios pararet. Antoninus uti petenti ſatisfieret impera uit, mox duobus quoq; qui mendicatum uenerant, ſubinde alios qui reliqui erant, dari. ſic, ut prefectus panarię cellę, mirum in modum bile actus, ſeu tunc non poſſet, aut uerius iratus nollet, panem in prandiũ non pararet. Tonſus, cum recedere uellet/ Petrum ad prãdium inuitauit, Is, ecquid me ait detines, qui pane cares? Admonitus tunc eſt a preſulę, ne diffideret, futu rum ut qui dat eſcam iumentis, homines quoq; paſce ret. Mox cum menſam apponi iuberet, Cõtra id futu rum fruſtra deficiente pane, miniſter affirmaret, Anto ninus uero uti faceret, quod iubebatur, indomitus in ſtaret, panariam arcam accepta tandem claue adiens (mirum dictum) candido refertam pane repperit. quẽ angelico miniſterio miſericors & miſerator dominus qui dat eſcam ſe timentibus collocarat. Pręter quoti dianas elemoſinas, nummos aureos centum in paſcha libus celebritatibus in ſubſidia pauperum, & pietatis uſus erogabat, uſq; adeo cauens, ne quid intra arculas reconditum ad futuri temporis uſum cuſtodiret, ut uita functo nihil omnino pręter tenuem reculam, ſine qua omnino uiui non poteſt, ſupereſſet, quin funeri ſumptus etiam deeſſet. Aedificãdi curam omnem, ſuc ceſſuris pręſulibus (ita enim dicebat) dereliquit, Con cuſſam tamen & hiantem domum ꝗ terra ſupra famã

mouerat,resarciuit,& noua quędā habitacula sic pō-scente usu condidit. ¶ Ac ne prodegisse fortunas Antoninū sed pauperes recreasse cognoscamus,breuibus,rem gestam enarrabo. Ambrosiana forte uia solēni die de more iter faciens in pauperis tecti culmine adesse angelos contemplatur R ei admiratione pecrulsus cū domum introisset,uiduam ac tris una filias repperit, nudis omnes pedibus & laceras,quę ut paupertatis extremam iniuriā propulsarent,lanificio,seu textrinę (nō n.habeo exploratū) certe operi nescio cui,honestę uirgines incumbebāt. Antoninus qui totus misericordia redundabat ne celebri die,operam lanificio cogerent dare,simul ex proxime cōmorantibus edoctus esse probis moribus,& ingenus statim iubet quātum sat esset, non modo ad inopiam fugandam , sed ad cōmodos quoq; usus erogari. Labente tēpore çum illhac rursus iter faceret,iam non angelos,sed dęmonem uidet fastigio domus insidere,ac tum subesse mali aliquid suspicatus , quęrit quid id esset / num prolapsę in scelus aliquod,florem uirgineum delibassent ; aut dedecorosum quippiam admisissent. Cognito ꝙ referrę elemosinis / iam cum inopia non pugnarent / ꝙ lanificio non intenderent / ꝙ multum a religioso illo uiuendi more concidissent / ꝙ delitias demum in uestibus / tum reliquos ornatus corporis adamarent/ ingratitudinis maxime coarguit / ꝙ in mulibres luxus,quę ad fugandam inopiam dederat/ couertissent . Tum ꝙ angelos primum/mox dęmonem uidisset explicuit/malam esse rerum conuersionem factam/ nempe ꝙ simplici cultu amico angelis antea uixissent / nunc insolenciores factę ad Luxus & illecebras/ dęmoni aures prębeerent . redirent itaq; ad se / antiqua uiuendi instituta resumerent/

& nullum otio, nullum dęmoni locum darent. Ex illo peritus artifex tametsi nunq̃ non inopiam suble-uauit, non cõmisit tamen ut alerentur pinguius, & uestirentur cultius q̃ par esset. ¶ Florentino ciui pauperi complures erant filię, iam nubiles & natu grandes. Is Antonini monitis Annunciatę templum in urbe atq; adeo tota in Italia celebratum, petiturus opem filiabus, a Deipara uirgine ante lucem plerumq; properabat. Dum cotidianus in officio duraret, duos forte captos luminibus (in uestibulo enim templi ac pro foribus de more, adeuntes templum petituri stipem accubant) de quęstu plusq̃ maximo colloquẽtes (dum se latere putant) audit, uter maiora lucra reportasset. Cum uero alter in capitio assutos sibi esse ducentos nummos aureos, alter in galero trecentos affirmaret. Bonus ille uir utroq; arrepto ad Antoniuum statim conuolauit. Is illico aduocatos cęcos ut mendaces ac fures increpauit, ꝙ inopes se esse simulantes, eas pecunias egentioribus abstulissent, non posse tuto eam summam retinere: Ita factum est ut tota consentientibus cęcis, ad pręsulis arbitrium causa uerteretur, qui uiginti & quinq; uni triginta alteri nummos aureos: quod erat reliquum, pauperi ciui ad filiarum dotes, fidelis dispensator assignauit. ¶ Pene fugerat, ꝙ eius etiam nuda uerba diuina quadam liberalitate redundabant. Fiscellam pomis refertam sancto Antistiti uir forte pauper donauit, sperans apophoretum ac pingue aliquod se munus relaturum: Antoninus hilari uultu & uerbis dulcibus gratias agens, cum poma & donantis aĩum laudasset, retribuat inquit tibi Deus. Ille autem tam angustus animo, q̃ fortunis tenuis, amisisse se & oleum & operam putans, mœrens & querulus abiit, ꝙ nihil plus q̃ uerba reportasset. Id

ubi prǽsuli renuntiarunt, reuocari ad se hominem, tum atramentum, papyrum, calamum, & prǽter hǽc trutinā afferri iussit. Mirantibus cunctis, quid ageret, tria illa uerba, papyro perexigua inscripsit, tum in altera lancium papyrum, in altera poma omnia composuit, ac sublata trutina statim papyrus tanq̃ si ferri massam adiecisses, descendens, pomis in sublime uolitantibus prǽponderauit. Perculsum rei admiratione hominem, blande Antoninus consolatur. Ne me inquit ingratitudinis argue, Disce uel sero, Diuina tuis munera prǽgrauare. ¶ Neq; uero inter tot miserantis dulcedines, defuit animi magnitudo, ut cum res posceret, & ire obuiam magistratibus & intrepidus iniqua consilia & conatus, euertere non auderet. Nulla enim tanta ui perterrebatur, quam zelo iusticiǽ non contemneret. Imprimis uero ecclesiasticam libertatem ad usq; dignitatis & uitǽ pericula tutatus est. Octouiri (is magistratus Florentiǽ, quanq̃ non supremus, uitǽ & necis imperium habet) duos forte sacerdotes in crimine deprehensos, ac noctu a satellitibus captos, cum diluxisset, ad episcopium, clangentibus tubis deduci ad prǽsulem imperarunt, satis esse pœnarum sumptum rati ꝙ eos publica ignominia affecissent, siquid acrius essent cōmeriti, esse ab antistite castigandos. Antoninus mirum q̃ moleste tulerit, dimissis uero sacerdotibus, quos tunc puniri non esse cōmodum putauit, statim ad publicas supremi magistratus ǽdes proficiscitur (est namq; ubi octouiri quoq;, sua iudicia exerceant) cum ubi assederant, igne quodam iustitiǽ percitus, ad eos irrupisset, temeritatis, grauissime coarguit, tum esse illos anathemate illaqueatos, seq; nexibus, quibus se irretissent, non expediturum, Irent Romam, summum Pontificem adi-

E

rent/ad eum esse rem totam deuolutam. Discerent in posterum aut nullo pacto, aut certe consideratius alienas causas tractare. Erant octouiri quanq̄ lapsi fuerant/non tamen ingenio perdito & complorato. Vbi antistitis constantiam cognouerunt, conscientia ducti, supplices litteras quibus expediri se petebant, ad Pontificem dedere. Qui cum se totum relaturos ex curia putarent/ecce Pontificiis litteris iubentur, uti Antoninum conuenirent ac ultro supplices fassi culpam, pro canonum institutis, anathemate soluerentur. Antistes quoniam publice peccauerant, zona collo indita ad fores templi iussit procedere, atq; ibi spectante populo, conuerberatos terga, uinculo excommunicationis liberauit. Ea res uix dici potest quantum omni sexui, omni ordini terrorem prę sui magnitudine incusserit. ¶Sed neq; supremum illum magistratum, a quo nulla est prouocatio, quanq̄ pusillus timuit. Franciscus patauinus quęstor Pontificius Florentiam ab Eugenio missus ad componendas res, q̄ ciues quidam Romę in custodia tenebantur, magistratus imperio, ueluti obses capitur. Aberat tum forte Antoninus, qui ubi captum esse legatum Pontificiū resciuit, propere Florentiam reuersus, Magistratum uerbis acribus territauit, nisi cœpto absisterent, excommunicationis se illos gladio percussurum. Alias etiā cum contra ius, aliquid tentasset, anathematis erat uinculis irretitus, quod cum contemnerent uel ita esse non putarent, solemni die, in publicum, ad ędem sacram sub ipsa sacrificii primordia processere. Antoninus cum primum eos adstare sacrificio intellexit, statim in templum proficiscens, iubet sacerdotem sacris abstinere, tum clerum omnem, choro pro

tinus, abscedere. Magistratus tanta ignominia affe-
ctus, sero tandem erratum intelligens, in ędes pu-
blicas se recepit. Sed neq; tunc pręsul contentus, sa-
cris exclusisse, armatus zelo ad eos progreditur,
ostendit quantopere Deum & Pontificem lese-
rant, ut iura ecclesię uiolarant, non licere ecclesia-
sticis uim inferri, nisi ab incepto desisterent, maio-
ra se in eos fulmina perstricturum. Carpenti acrius
quidam e magistratu minitatur, uideret ne se dole-
at quandoq; summotum pręsulatu, ac nisi iam la-
trare cesset, abreptum/e pretorii fenestris pręcipitem
in forum dandum. Ad ea Antoninus, tanti non
esse se ut cum martyribus mereatur Laurea coro-
nari. Nam si dignitate quam inuitus inierat, amo
uerent/nihil sibi gratius effecturos, habere angu-
lum quo confugiat, ac simul clauim cellulę quę si
bi in cœnobio diui Marci pateret, ostentabat. ¶ Sed
hęc uerborum tenus pręsulem pupugere. Quod
annectam, ad ipsam uoluit cutem atq; adeo intimum
sanguinem penetrare. ¶ Sacerdos Ciardus uir fama &
moribus perditissimus/cum ad tribunal pręsulis ci-
taretur, arreptus furiis, falcato gladio se accinxit,
Mox in episcopium profectus exerto ferro Anto-
nini caput, qui solus tunc in sella quiescebat, pe-
tiit/ut discissum bifariam adusq; dentes aperiret/
sed flexu capitis dum ictum uitat, selle tergo gla-
dius inhęsit. Ciardus furore ebrius/ob id impres-
sum capiti uulnus putans, ex episcopio in proximã se
domũ proripuit/ex muliercula latibulum ad pręsen-
tem casum rogans, necubi occiso pręsule caperetur. Foe
mina ad sceleratum facinus inardescens/furore mulie
bri, accepto subsellio pfregit caput sacerdotis & expu

sit, qui statim fuga uersus fœsulas arrepta, seu metu a/ctus, seu post culpam resipiscens, ad Ducciam in diui Michaelis cœnobiolo, accepto habitu minorum ui/xit innocentius. Antoninus tantum abest ut in Ciardum quoquomodo desęuierit, ut etiam maxime ex/hilaratus sit occasionem illi pręstitam ad ineundam uitę melioris formã. ¶ Vt uero anathematis gladium in rebus maxime arduis & quibus non aliter occurri poterat distrinxit, sic ad leuissimos casus, cum sit excõmunicatio, pœnarum maxima, condebat. Ad ea.n.iã tempora deuenimus ut si quis rastros, marram, uel bi/dentem amiserit, putet se non posse commodius q̃ a/sacris exclusione reperturum. Quibusdam forte iactu ram nescio quam, omnino leuem passis, atq; in aucto res damni, anathematis arma flagitantibus, constan/ti pectore pręsul facturum se negauit: tum instantibus ac maxime commotis, q̧ despici se putarent, quantũ a recto itinere deuiarent, qui ad minima censuris ute/rentur, huiusmodi uoluit exemplo declarare: Can/didus panis in medium allatus, cum anathematis uerba in eum, maiestate illa sua protulisset, statim spectã tibus illis, in carbonis atredinem est conuersus. Ecquis est inquit, quantũlibet famelicus qui panem hunc nõ dicam deglutire, sed uel dentibus audeat tentare? Quis statim uel inspectũ non proiiciat? Quanto peiore conditione animas censurę laqueo detentas, Deus, cœlites, atq; homines stomachantur. Abite iam ac nolite candorem animarum pro tenui lucello, in tantas sordes ac nigredinem transformare. Mox non/dum profectis, conuersus ad panem, heus, ait isthoc nexu anathematis te libero / ac statim quasi excussisset atredinem / candore uiderunt pristino renidere. ¶ Nullus fuit locus in quo se fortem & intrepidum non

ostéderet. E, templis/ in quibus maxime mundiciam & sanctitatem diligebat/non dico semel:sed sępe fœminas impudico ac meretricio habitu/quasi instrumēta dęmonum ad perdendas & in uenerem alliciendas animas effugauit: Iuuenes qui spectatum uenerant/quātacunq; nobilitate & gratia pollerent, castigatos uerbis acriter/extrusit. Tum urbem in ambulans cruce pręuia, Aleatores uel solo aspectu perterritos ad fugām compulit. Ad Bondelmontum Porticum/ quo nobiles dum feruet ęstas ad remittendos animos conueniunt, dum maxime incalescere aleam audisset/ spiritu maiore supra hominem instinctus, non splendidos natales, non potestatem ueritus, alueolos, tesseras, chartas, nummos, admotis ipse manibus euertit: q; liberis tantundem audendi suo exemplo ansam darent, grauiter increpuit. Dardanum Acciaiolum nobilissimo sanguine ortum inuectum acrius/ & contumeliis furentem/pacienter substinuit. Eundem paulopost/dedisse impudentię pęnas intellexit. Angina namq; suffocatus amisso usu lingue, qua pręsulem pupugerat/diem obiit. Nouum ludi genus/sortes/in urbe tunc exortum quod usq; adeo breuissimo tempore coaluit/ut turmatim occlusis tabernis ad perdendam pecuniam curreretur/quam celeriter aduenerat/ tam propere explosit. Mille nummos aureos qui ex eo ludi genere/sacerdoti cuidam obuenerant intercepit/quos pauperibus cōmodissime (nam tunc quoq; fames sęuiebat) erogauit: His nulla in re non uigil illa addidit, Ioannem Caninum medicum/exterum quidem sed Florentię cōmorantem, necromāticum, in Deiparam uirginem latrantem, tum hęreticis dogmatis pertinaciter inquinatum. quanq̄ reclamantibus multis ex ciuibus, concremauit. Tonsoris Petri li

beri nocte nemine uidente e lectulo ad uarios do-
mus angulos non sine magno discrimine ac terrore
omnium ferebantur. Cognito hoc Antoninus, pre-
ces quasdam & exorcismos membranula inscripsit,
atq; in cubiculo ante Deiparę uirginis imagunculā
affigi iussit, ex illo non sunt infantuli uexati. Mox
cum rem totam oriri coniectaret ꝙ Petrus libro quo
dam ubi erant bonis remediis incantationes & car-
mina dęmonum permixta (chirurgus enim erat) quā
q̄ ut imperitus nihil subesse mali putans, utebatur,
eundem librum in diui Marci peristylio cū eo prā-
sum accessisset adstantibus aliquot ciuibus, edaci-
bus flammis tradidit. Ob seruatum est, quo tempo
re est liber igni datus, coelum quod antea serenum ar
ridebat, repente fuisse atris nubibus obscuratum, exu
sto, pristinam subito lętitiam arrisisse. ¶ Iam quan
to splendore, tantam in ceteris uiri prestantiam, im-
mensa illa doctrinarum lux & fulgor illustrauit:
Egregium quiddam est, uitę innocentiam & mo-
rum integritatem in uitę cursu retinere: sed si ad mo
rum sanctimoniam fax litterarum adiungatur, quid
quęso absolutius, quid consumatius omni ex par
te potest cogitari? Pręstitit utrumq; Antoninus tā
egregie, ut omnes ęquauerit, multos etiam exces
serit. Scripta illius, ꝙ a ueritate non cadam fidem
faciunt, tam frugifera, tam omnibus expetita, ut iā
nullo in pretio, bibliotheca quantumuis nobilis,
habeatur, quę Antonini uigilias non habuerit: nul
lus quantumcunq; congeriem librorum aceruarit, pu
tet se aliquid absq; illius lucubrationibus possidere.
Ea omnia quoniam ita parata sunt ad manum ac
tantopere cotidiano usu trita, ut notiora p me nunc
fiant nequaq̄ laborabo. His paulo anteq̄ uita ex-

cederet extremam manum imposuerat: nam quã-
q̃ maximam eorum partem ante Pontificatum con
texuerat, preſul tamen ſi quando poſſet otium ſuf
furari, & expungendo quędam, & addendo alia,
recoxerat. Quod maxime eſt in homine miran-
dum, cum omnia omne genus doctrinarum ady-
ta penetrarit, nullius fuit pręceptis inſtitutus: tan-
tum puer grammatico eſt traditus, mox aliquan-
diu, interrupto tempore, ſub pręceptore dialecti-
cis incubuit, Cetera per ſe nullo hominum traden
te hauſit. Quę quidem quamq̃ in eius diligen-
tiam & operas ad ſtudia litterarum aſſiduas confe
ramus, nihil tamen abſurdum fuerit, ſi inſtillatam
quoq; cœlitus bonam eorum partem crediderimus:
Superno enim lumine colluſtratus, multa potuit co
gnoſcere, quę aut nullo modo, aut certe monſtrante
aliquo neceſſe eſt, ut capiantur. Nil uero mirum uidē
ri in Antonino debet, qui adusq; etiam arcana quę ſo
li Deo ſunt cognita, & quę multo poſt tempore fu
tura erant, penetrauit, quod ne longum faciam, paucis
ſimis expedio, cũ non digna ſint quę prorſus omittã
tur. ¶ Amicum mercaturę deditum blande monuit,
ne ſe tanta lucri cupiditate trahi pateretur, tãto ue ani
mi angore in parandis opibus uexaret, partis quibus
abundabat diuitiis acqeſceret, ingens enim illi piculũ
ob eã ſollicitudinẽ aliqñ in aqs iminere: Paulopoſt cũ
inter uenetias & Patauiũ nauigio ueheret, ſubita pro
cella, facto naufragio iã ſummergẽdus pelago ferebat:
cũ ſtatim Antonini monita memoria reperẽs, eius prę
ſidiũ implorauit: uix uotũ nũcuparat, & ecce Antoni
nus celer adſtãs, capillamento eductũ ex aquis liberã
uit. ¶ Cum prior diui Marci cœnobio pĕſſet quẽdã co
gnominẽ ſuũ (Antonius. n. uocabat) oriũdũ ex Rip-

polis(qui uiculus est ad alpium radices ultra Tauri-num)ad diui Dominici habitum admisit, qui mox inconstantię spiritu agitatus traiectum in Siciliam cogitauit. Antoninum tamen ea de re consulens, ne faceret/ab eo est maxime dissuasus, nam si in proposito perstans transfretaret, futurum ut graui corporis & animę periculo premeretur. Sed frustra ille consilium poposcit, qui contra patris monita in insulam traiecit. Rem, quoniam litteris mandata est, longius non traho. Cum mox ex Sicilia (ut is qui semel inconstantiam pleno poculo biberat) Neapolim nauigaret, a sarracenis captus & Tunem, ductus, exutus regularem habitum, accepta etiam uxore, Christi fidem abiurauit. quanq paulopost cum Antoninũ uita esse functum non sine sanctitatis testimonio Itali mercatores nuntiarent, memor eorum quę sibi prędixisset, collecto animo ac forti pectore, mortem pro Christi nomine, lapidibus obrutus tollerauit; ¶Erant Neapoli sorores duę, quas Antoninus. D. Petri martyris cęnobio pręfectus, calore suarum concionum ductas, ad quandam uitę sanctioris formam in religioso habitu intra domum tamen, excitauerat. Has rogat uti hospitibus qui Florentia uenerant, & quos acceptos mensa, hilarius uolebat recreare, placentam, farina & oleo subactam, tum melle illitam pararent. Negantibus; non quod non cuperent patri gratum facere, sed quod nil fere olei, nil mellis, & quod ad parandam placentam sufficeret, in uasis esset, mandauit, bono essent animo, atque id tantillum sumerent, scirent abunde habituras se ad pręsentem usum, & in posterum manantium liquorum in eisdem uasis copiam futuram. Quid plura? Paruerunt sororculę. Oleum uero in lecytho Mel in dolio diuina quadam scaturigine sic excreuit:

ut integrum septennium, ad usus domesticos non deesset. ¶In earum hortulis cum rigente coelo mali citreę ad unam omnes stirpitus aruissent, Limonem, (ea est arbuscula ex eodem genere) quam suis pręsul manibus panxerat proditum est solam ab illa uredine atq; intemperie seruatam. ¶Iniurius essem si a suis sororibus tertiam separarem; Huic, cum iam orbatam uiro consolaturus uisitasset, diuino spiritu afflatus prędixit filiarum duas Christi iugum in monasterio subituras tris ante exactum annum uita excessuras. Mares in uiros magnos, doctos ac locupletes euasuros. Quid multis morer? Fęminarum duabus Christi se famulatui addicentibus, tres ad condictum obiere, ex Maribus unus Archiepiscopus, duo reliqui ad confertas opes iuris quoq; peritiam addiderunt. ¶Antoninus igitur quanq̃ semper amauit intra humilitatis caueam latitare, non potuit tamen inter tot prodigia uirtutum, & pręclaros doctrinę ac morum radios nõ splendescere. Iam fama sanctitatis se non poterat intra Florentię muros cohibere; Totam est late Italiam peruagata. Ad Principes, Episcopos, Cardinales, ad ipsos Pontifices penetrauit. Ea est.n. natura sanctitatis ut quo plus occulitur, eo latius delata, ad conspectum hominum, ipsa sibi uiam aperiens elucescat. Tãta sanctitatis eius, mentes hominum ac tam constans opinio peruaserat, ut quacunq; transeuntem illum cognouissent, passim currerent, ac flexo poplite, Mares, feminę, diuites, inopes, senes, paruuli, plebei, nobiles, ad benedictionem pręsulis curuarentur. Atq; in tam peruulgata sanctitatis fama, dici non potest q̃ se, intra se/hoc est intra humanę conditionis limites cohercuerit. Cum quidam sanctum eum appellasset. Sancti ait, in coelo cõmorantur/nos peccatores/terram colimus.

¶A Romanis Pontificibus non solum amabatur/sed etiam summa quadam obseruantia colebatur. Eugenius quidem qui eum ad presulatum Florentinum ratione tãtum uirtutis habita euexerat/paulopost Florentia ad se Romam conuocauit/ut huberius posset eius familiaritate recreari. Statuerat enim ut fama erat ampliore eum gradu dignitatis honestare, nisi obitus consilium interrupisset. In graui illa quidem egritudine qua decessit/cubanti sibi eum semper assidere uoluit/mox etiam ad mortem properanti ab Antonino tantum, sacra penitentię, eucharistię, atq; extremę unctionis exhiberi. ¶Non minoris est a Nicolao quinto qui Eugenio successit, habitus, cui non sat fuit coluisse Antoninum, nisi etiam sanctitatẽ eius ceteris, amplo laudum cumulo predicasset. Illud enim constat, eruditum, grauemq; Pontificem, protulisse. Non minus ait Archiepiscopum Florẽtinum in diuorum catalogum, adhuc uiuentem referendum esse censeo, q̃ Bernardinum mortuum, quẽ compluribus ac probatis testibus, consensu totius ecclesię, eiusmodi honore decoraui. Id quod non ad. D. Bernardini taxationem aliquam, sed totum est ad nostri presulis celebre preconium conferendum. Idem expenso & acri iuditio Pontifex, tantam esse Antonini integritatem, & exactam peritiam cõspicatus, audiendos nullo esse pacto statuit, quicũq; a iudiciis & causis ab Antonino iã cognitis, ad curiam Romanam ꝓuocassent. Immota enim esse uoluit quęcunq; absoluendo uel dãnando, uir integerrimus, & qui falli nec fallere posset, peregisset. Nihil uero unq̃ ex Nicolao ad sua uel aliorũ cõmoda quęsiuit, quod non facile ac statim reportaret. Cũ annonę caritate ciuitas laboraret, ac sępius a summo magistratu, pecunias in pauperes erogandas acce

pisset, & mox inualescéte malo suis non posset puen-
tibus, tenuibus admodum, pauperes qui loco filiorũ
erant, recreare, ex eodem Pontifice magnam pecuniæ
summam impetrauit. Secundum Pontifices maxima
beniuolentia eum complectebantur Romanæ ecclesiæ
Cardinales, Dominicus præcipue Firmanus, uir uir-
tute præstans & authoritate magnus, q celebre sanctitu-
dinis & integritatis nomen posteris reliquit. Petrus
quoq; Barbus Eugenii nepos, in Pontificatu Paulus.
Tum Ioãnes ille Turrecremata, tot ingenii & scripto-
rũ monimentis clarus, omnes præterea galeriti patres,
tenera sunt quadam dulcedine ac beneuolentia præsu-
lem prosecuti. Id uero nullis sibi artibus aut ambitu
parabat, cum nullus esset hominũ qui minus ad glo-
riam, aut ambiendos dignitatum gradus duceretur.
Quacũq; enim illũ tractasses, imotus & inuictus, ad
omnes ictus persistebat. Non auri sacra uis hominé ex-
pugnauit, nõ uoluptatibus est raptus, Nõ cõtumeliis
incensus. Non humanarum laudum illecebris eneruá-
tus. Vt.n. habitũ sui ordinis, ita ne uultum quidé, ne-
dum animũ, atq; illã in retinéda uirtute constantiá, fa-
ctus Pontifex imũtauit. Tantũ uero abest ut aucupan-
dæ maiori dignitati operá daret, ut ét ad suam cellulá
in qua honesto illo & litterario otio fruebatur, frequẽ-
ter inhiaret. Cardinalé breui futurum adulatori cuidá
impudéter blandiéti, de sepulchro, respõdit nobis est
ac ppinquo interitu; nõ de sublimiore gradu cogitan-
dũ. His ille sibi artibus omniũ gratiá cõciliabat, Misé-
ratione, Iustitia, Rectitudine ad aucupãdos hoíes ute-
batur, qbus ita suo⁊ ciuiũ sibi aíos colligauit, ut bea-
tos se ꝙ talé accepissent præsulé acclamaret. Cosmũ q-
dé Medicé, ut cetera oïa prudéter illud ét sapiétissime
dixisse cõstat. Magnis sua tempestate Florentinam ur

bé. calamitatibus / maioribus tumultus, bellici peri-
culis/ tum pestilétia/ Annonę caritate/terrę motibus
atq; imprimis fuisse intestinis seditionibus uexatam
,quę nobilem potuerant euertere ciuitatem; Ea omnia
sanctitate ac pręcibus Antistitem summouisse. Is ille
Cosmus est, quo nullus ditior, nullus prudentior,
nullus deniq; in religiosum cultum suo tempore pro
pensior. Is tantum in ciuitate potuit, quátus uoluit,
sed ipse sibi modestiam imperauit. Cuius quoniam di
cta factaq;(pręterq̃ q̃ passim celebrantur)ab illustribus
auctoribus & pluribus, sunt monimentis litterarum
tradita, tantum quod ad pręsentem locum spectat de
libabo. Mortuo Bartholomeo Zabarella(quod dixi)
complures ad pręsulatum aspirabant. Cosmus uero
& quoniá in ciuitate plus ceteris poterat, & apud Eu-
genium quanta quiuis, gratia pollebat/nulli dubium
quin potuisset e suis aliquem, de turbatis ceteris, p̃-
ficere. Noluit sanguini & carni dare, quod uirtuti qđ
Christo uir prudens & integer, deberi iudicauit, sed
magnus ingeniorum & hominum spectator, ad An
toninum rem totam deferri apud Eugenium curauit,
quáq̃ enim adactus eius pręcibus litteras ad eundem
dederit, ut eo fasce leuaretur: clam tamen, nequem al
terum pręficeret, calentius & ex iudicio perscripsit.
Quod si ea metimus quę seminamus, immo, si unũ
dantes centuplum accipimus, quid impedit, ne dicá
in Cosmianam domum pro uno pręsulatu, Ponti
ficatus duos maximos redisse. Iam tum cum tot reli-
giosas ędes ac templa a fundamentis excitabat/uide
batur pronepotum tyaras pręsagire, qui Leoni Deci
mo, qui tibi etiam Clemens septime, ecclesias, eccle-
się principibus parabat. Sed Cosmum alii, Nunc ad
Antoninum redeamus, In quo etiam facundiam, ut il

la ferebant tēpora non desideramus. Tunc enim exer uisse caput uidentur cultiores litterę, quę tot seculis obrutę, ac sepultę propemodum iacuerant: quod ipsum magna ex parte Cosmo, magno ingeniorum fautori referre acceptum, si grati esse uolumus, debemus. Itaq; Nicolao quinto uita functo & in demortui locum, Callisto tertio suffecto, Florentinus populus legatos qui de more gratulatum Romam profecturi essent deligit: Ii fuere Iannottus pandolfinus eques, Otho Nicolinus iurecōsultus, Antonius Ridolfus & Ioannes Medices Cosmi filius, uiri proculdubio pręstantes: quo tamen legationi maior auctoritas inesset, Antoninum primo esse loco uoluerunt. Admissis in consistorium publicum certa die, in consessu illo totius orbis celeberrimo, eum se Antoninus orando pręstitit, tanto sententiarum pondere, tanta uerborum copia redundauit, adiecta actionis gratia, tum dulci quodam uocis sono, ac totius oris uenustate, ut stupore omnes maximo percellerentur, q non theologus, aut orator, sed missus e coelo quidam fuisse angelus uideretur. Quę res alterum subinde illi laborem iam confecto senio conflauit. Cum enim celebre per se ciuitatis nomē, celebrius sua legatione redidisset/ mox ad Pium secundum qui Callisto successerat/ collegis additis gratulatum misit. Eos fuisse constat Angelū Acciaiolum equitem/ Aloysium guicciardinum/ Petrum pactium/ Gulielmum oricellarium/ ac Perfranciscum Medicem. Neq; uero sibi ipsi nunc etiam orando cessit/ sed pari est etiam cunctorum plausu celebratus. Pius uero quanti illum fecerit/ uel ex eo licet cōiectare q cum ad Pontificatum euectus/ uellet cōuulsis quibusdam quę paulatim ad publicam iacturā & morum lapsum/ irrepserant/ Romanam curiā in anti

quum candorem ac formam reuocare/ mandasset qꝫ eam prouinciam grauibus aliquot Cardinalibus/ Antoninum quoqꝫ ut peritum rerum, & integrum, illis esse addendum iudicauit/ quanq̃ ea res/ urgente tunc bellico strepitu/ in pacatiora tempora sit dilata. Ad Federicum quoqꝫ Cęsarem in itinere excipiendũ quem in Italiam rumor erat aduentare/ legatus est a supremo magistratu designatus. Quod ille munus fractus senio, reiciendũ esse in alterũ dicens, recusauit. ¶ Et hęc eo pertinent ut quanta uir prudentia fuerit/ & q̃ constans opinio omnium/ posse Antoninum dicẽdo plurimum/ cognoscamus: Neqꝫ profecto in ea sententia fallebantur. Nam ut cetera nunc sileamus Cum defuncto legationis ad Callistum munere/ reuersus una cum collegis/ supremum uellet magistrum (tota enim uis legationis in eum incubuerat) quę gesta ac dicta essent edocere, tã dilucide omnia narrauit / sic memoriter minutissima quęqꝫ extulit, tam strictim quę sparsa erant adunauit, ut diuinum quoddã non humanũ esse ingeniũ dixisses. ¶ Neqꝫ uero nõ altera ex legationibus insignis fuit honestata, ut nusq̃ fuisse otiosum pręsulẽ sciamus: Nam, cũ uentũ esset ad flumẽ Saleã, solito tumidiorẽ, rogareturqꝫ ab uno ex collegis, ut dimisso mulo paruulo cui insidebat, generoso ac sublimi equo ad traiectũ uteretur, mulillus meus nusq̃ ait uestigio fallitur, mox signo crucis facto, tuto ac facile trãsmisit. Affirmabant collegę aquas dum trãsiret in/stagni morẽ quieuisse, se non citra periculum, altioribus iumentis insidentes ad ulteriorem ripam fluminis delatos. ¶ Iam tempus appetebat ut quod in hoc uitę curriculo, in lacrymis seminarat, in exultatione ad cęlestem uitam tralatus tandem meteret. Itaqꝫ cum annos tredecim ac menses duos Florentinę ecclesię ꝑ

fuisset, ad quam quinquagesimo & septimo ętatis anno fuerat euectus, in morbum incidit correptus febricula quadam quę phlegmatica a physicis uocatur, ita ut non ignea & acri: sed lenta ac propterea longa egritudine laboraret. Erat in suburbano Antoniano quod episcopale heredıolum portę diui Galli adiacens, a ciuitate non totos mille passus abest, quo solent pręsules secedere, siquando animum remittere, atq; ut a nos placeat strepitus uitare, cum iam ceperat morbus augeri, ac febris facta uiuacior medullas senis & artus tenuis corpusculi depasci. Forte franciscus Castilonus accesserat (quamq̃ a patris latere parum aberat). Is uti fit cubantem solabatur, bene sperandum esset, nihil subesse discriminis: postremo redituram ualitudinem bonam & celerem promittebat. Vir uero intrepidus ac Martino similis, utra sibi & ouibus tunc uita esset commodior non deliberans, fiat inquit uoluntas dei, ac statim diuino quodam spiritu illustratus, Dies ait annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis, quasi summam uitę diem precinens, cum iam septuagesimum ętatis annum attigisset. Sacro itaq; eucharistię, mox etiam morbo ingrauescente Calendis maiis paulo anteq obtenebresceret. extremę unctionis clypeo munitus, integram illā peccatorum condonationem, quā indulgentiam uocamus liberalitate pontificia acceptam legi sibi & impendi petiit: ad stantibus sui ordinis coenobitis/ qui frequentes & quandiu laborauit/ certatim omnibus charitatis officiis lateri paterno hęserant. His rite ac sedulo peractis circumfusi lecto fratres matutinum officium decantarunt/ iamq; ad eū locum uenerant/ quem persoluto triplici nocturno laudes appellamus/ cum uir sanctus iam cum morte

luctans feruore quodam actus quo potuit conatu in
ea uerba que pręcinuntur laudibus/ erupit. Deus ait
in adiutorium meum intende. Id quod assidentes qui
luctui ac gemitibus uacabant/ ad nouas subinde la-
crymas excitauit. Cum uero modicus iam calor tepe
ret in corpore atq; ad ipsum iam fere limen uitę pro-
cessisset/ nihilq; posset nisi forte truncatum quiddam
eloqui/ illud tamen moribundus defecta ut poterat
uocula crebro repetebat. Seruire deo regnare est/ quasi
iam laborum pręmium ob oculos uideret. Tum il
lud quoq; (quod mihi est initio dictum) frequenter
iterabat / Sancta & immaculata uirginitas quibus te
laudibus efferam nescio / incertum an ad Deiparam
uirginem conuersus quę se luctantem cum morte ui-
sitasset/ an hilaratus ꝙ inuiolatum ad illum usq; diem
corpus/ uirgo ab omni obscœnitatis putredine seruas-
set. Inter hęc fratres post matutinas laudes cum totum
psalterium percurrissent/ eosdem psalmos a capite re-
sumpserant/ iamq; ad eum uigesimi & quarti locum
uenerāt/ quo dicitur/ oculi mei semper ad dominum,
ipse tunc sublatis in cęlum oculis ac manibus/ eadem
uerba repetens. Oculi mei ait semper ad dominum/
quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Vix de-
inde percipi aliquid potuit/ tantum ex continuo la-
biorum motu/ tum ex perceptis paucis / intellectum
est in psalmodia quadam sic agentem animam uersari.
Imprimis uero postremum psalmum Laudate domi
num de celis/ crebro uidebatur iterare quo in omni ui
tę cursu (ut cœnobitę asserebant) erat solitus oblectari.
Si quid a psallendo cessasset/ complexus crucifixi effi
giem quam fratres obtulerant tanto ardore osculaba
tur/ ut qui aderant/ non possent a lacrymis temperare.
Sexto itaq; nonas Maii, pridie ꝗ tunc Ascensio do-

mini coleretur anno a natali Christiano Millesimo quadringentesimo & quinquagesimo nono sub auroram ferme, amicus ille deo spiritus effracto corporis claustro ad uitam perhennem euolauit. ¶Qua hora ad coelum emigrauit Florentię in monasterio Cisterciensi Religiosus uir Tuccius ex eo monachorum genere, qui sacris nō initiantur cum esset in perystilio quod nunc claustrum uocamus nubeculā uidit splendidam pyramidali forma, intraq; illam infantulum liquido in aere pendere, quę Antoniano suburbano ubi sanctus pręsul obierat, adstans, paulatim ad sydera tollebatur. Intellexit uir deo plenus, Antoninum humanis rebus excessisse, ac statim Abbati Septimiano re soli ac silenter patefacta/ uterq; cum iam diluxerat cognouit in eodem suburbano ea ipsa hora pręsulem obisse. ¶Asculi Constantius Fabrianensis ex prędicatorum ordine uir magnę sanctitatis/ eadem hora/ dū o rans in templo uigilaret/ Antonini animam uidit/ multo glorię lumine uestitam cęlum scandere. Quo etiam temporis articulo alterius coenobitę/ ad ignes purgatorios descendere: inspectę rei diem & horam annotauit/ compertum est eodem momento temporis utrumq; decessisse. ¶Florentię duę mulierculę tertium diui Dominici ordinem professę in eodem simul contubernio uiuebant. Harum iunior ut e lectulo surgeret, quo possent parata domo ad ecclesiam procedere a seniore/ excitatur, Cum id parat, in latus ut fit recidēs/ a leui somno iterum occupatur, dormiens uidere uisa est apertos coelos ac saluatorem sublimi solio considere, hinc inde angelorum ac diuorum hominū magna copia in quis Thomas Aquinas/ instipatum, tum proxime ad Aquinatem, sellam inanem, adstātibus tamē angelis, collocatam. Adhęc ministros

quosdam qui pararent uiam ac dicerent; Heus uos aperite uiam ac cedite. Antoninus nãq; antistes Florentinus, ima deserens nunc cœlos ascendit in sede hac instrata consessurus. Dum hęc muliercula iunior spectãt atq; ab importuna seniore rursus excitatur, tota illa simulachri series euanuit. Paulopost cum ad ecclesiam processissent, qua hora iunior ea uiderat, fatõ esse functum cognouere. Res profecto rationi consentanea, ut doctori & uirgini Thomę Aquinati, Antoninus quoq; doctor & uirgo iungeretur. ¶ Quo tempore sanctus pręsul animam efflauit Pius secundus Romanus Pontifex, Florentiam appulerat, ad Mantuanum conuentum, quem de cõmuni re aduersus Turcas indixerat, profecturus. Is maxime Antoninum uti diximus obseruans/nihil non sibi de uiri integritate, ac literis pollicitus, quãtopere uiuentem coluisset officiis in defunctum pręstitis declarauit. Funus itaq; diligenter ac magnifice pro uiri ac ciuitatis dignitate uoluit curari. Neq; enim quidq̃ ea de re statuerat Antoninus. Tãtum dum morbus ingrauesceret, si quid domi fuerat, diuidi pauperibus imperauerãt, sic, ut quę elato iã funere, in episcopio resederant, nũmis quatuor aureis redemisses, atq; ea qdem, si cochlear demas argentum quo ad potiunculas eger utebatur, erant omnia uilissima. Voluit itaq; complures episcopos, & aliqua insignes dignitate dum deduceretur, funus, sequi. Adhęc defuncti antistitis familiares, longas, pullasq; indutos uestes, interesse. Hos pone magna est pars clarissimorum ciuium, & qui plurimum auctoritate poterant ut honestarent uiri sancti funus/insecuta. Primum ita q; ad primarium templum ciuitatis cadauer extulere, ubi in conspectu Cardinalis sancti Marci mox Pauli secundi qui extremo illo officio noluit ami-

cissimo præsuli deesse: quę de more ad funerales pompas adhiberi solent persolutis, inde uesperi ad diui Marci templum ubi prędicatores habitant, magna ui populi circumfusa deduxerunt. Ita enim testamento Antoninus cauerat, uti non operoso monumento; Sed humi proxime suos fratres conderetur. ¶ Iam uero hic uniuersam uidisses commotam ciuitatem. Tota enim ueluti in publico luctu, iustitio indicto ad ducendum sancti funus properabat. Non senes, non paruuli, non mares, non fœminę domi constiterunt. Ad unum omnes, ad diuum Marcum currere, Ibi sancti uiri manus lambere, ac pedes certarim osculari, Pars gemere, quidam lacrymari, non nulli ex alto pectore suspiria trahere, multi etiam querulis uocibus eiulari. Neq; uero ciuitas ac suburbana tantum concursu frequentissimo ad rei famam conuolarunt, sed ipsi se non potuerunt montes ac remota loca coercere; Passim itaq; ex montibus ruebatur, ex uicinis urbibus, oppidis, uicis, locis campestribus & montanis, turmatim confluebant, quo possent anteq̃ sepulchro inderetur, osculari. Condonauit Pius ad eius sanctitatis testimonium septem annorum ac totidem quadragenarum pœnam iis qui sanctum Cadauer & manus osculatum accessissent; Hinc factũ est ut aliis super alios aceruatim ad cadauer osculandum confluentibus non nisi octauo ab interitu die conderetur / quo toto temporis spatio non modo graue aliquid ac fœtulẽtum oluit / sed suauem quandam fragrantiam spirans populos recreabat. Ore autem uenustior & hilarior defunctus / q̃ uiuus fuerat / uidebatur. Quin manus ac pedes adhuc mobiles & tractabiles quasi tunc recens expirasset / rigor nullus contraxerat / sicuti nullus quoq; li

uor reliquum corpus inquinauerat. Quę uel sola/ magnam poterant ostendere sanctitatem/quam ta, men maioribus inditiis adhuc inconditum decla, rauit. ¶Nam quo die sunt in diui Marci tem, plo exequię celebratę/ Femina inualido latere & quo non utebatur, sancti corpus attigit. Non, dum templi limine pedem extulerat, cum redeunti bus uiribus, usum quoq; lateris integrum rediisse prę dicauit. ¶ Mattheus quoq; Ciachus multos iā an nos altero brachio impeditus, quod ne mouere qui, dem poterat nedum sublime tollere omni medicorum subsidio desperato, sanctū cadauer adiit. Postq̄ oscu la manibus impressisset timore posito earum alteram arenti brachio admouit, illico salute reddita, ad la nificium in quod incumbere solebat incolumis re meauit. ¶ Laurētię quoq; cuius manus & pedes ex, crescens tumor deturpauerat saluti fuit sancti manuū cum suis confricatio. ¶ Vt autem ardor ille curren tium populorum paulum refrixit, sepulchro tandem intulerunt. Ne uero ultimam illius uolūtatem infrin gerent, qui testamento cauerat, uti eodem conditorio quo cœnobitę clauderet. (Id uero pro chori foribus excauato antro, humili ac depsso loco situ est) aliud choro assidens, temporarium ac paulo eminentius ad leuam extruxerūt, ita factum est ut uoluntati eius ob uiam nō iretur, & sanctitatis aliqua ratio ac dignitatis haberet. ¶Occlusus tumulo, quot signis fulserit, nō est nr̄i cōsilii recēsere. Plura.n. sunt q̄ ut eorum nunc nu merus iniri possit, prę sertim, cum in rebus Antonini, q̄rula sit ista laudatio, uiri prudentes nō ignorant, qui ceteras iustitię, mansuetudinis, pietatis ac totius san, ctimonię, uirtutes, ac demum cœlestem illam conuer sationem signorum prodigiis anteponunt. Quia ta

men curiosis quoq; est auribus consulendum, appin/gam pauca de multis, quę fuisse cōstantissima cōpere/ro: Nam ingentem illā uim, qua fulsisse scriptores pro diderunt, quicūq; uoluerit, ex illis petat. Non enim sum nescius, si quęcūq; referuntur, extremo huic ope/ri uelim addere, huius lucubrationis pedes futuros to to corpore longiores. Tūc enim scribendorum signo rum finis esset, cum a patrādis ipse demum abstineret; qui quasi hactenus nō splenduerit, nunc toto sole p digiorum, terras uidetur illustrare ¶ Fabrianum op/pidum est in picœno, quanq̄ nouum, non ignobile, Hic fœminęcuidam (ambiguum cur) tota facies & ca put intumuerat, ut pene orbes oculorum, adēpto fer/me cernendi usu, uiderentur. Quasi uero hoc morbi genere quo diu laborauit, non satis uexaretur, accessit contractio totius corporis/ut esset officio mēbrorū omnium destituta. Non stare, non iacere poterat, non unde semel collocata fuerat, moueri. Sedebat tantū, obtorto toto corpore & in seipsum uelut in spirā mi sero quodam membrorum flexu redeunte. Tota erat in angoribus & erūnis, non interdiu/ non noctu qe/scebat. Habebat hęc germanū Andreā qui ex prędicato rum ordine, apud beatū pręsulē diu, adusq; obitū per stiterat. (is enim sctō Antistiti mos erat. ut unū saltē e suo ordine apud se morari pmissu p̄sidentum, uellet) is paucis mensibus postq̄ excesserat uisum matrē ac so rorculam, hanc egrotantē, utramq; mēdicissimā, perr e xit Fabrianum. Ne uero solo aspectu miseras, sed ali quo munusculo recrearet, Antonini tunica, ea quę nō ad cutē, sed in prospectu gestatur supposita ceteris ue stibus, donauit: conuersus deinde ad sororem, dū blā dis uerbis ad patientiam hortatur: in Antoninum inci dit, atq; ut humanis excesserat, ut plures saluti restitue

rat, ut cotidie signis emicabat, lōga orone declarauit. Ad eū, quando hominum auxilia deerāt/ se conuerte ret, illius prēsidiū imploraret, futurū ut sancti miseri/ cordiam prēsenti remedio experiretur. Misera mulier/ cula quē se destitutam omni humana ope uidebat qd non faceret? Incensa fratris adhortatione Deum se san cti meritis iuuaret/ maxime pcabatur. Cum aduespe/ rasceret/ fide iam incalescens, acceptā ex matre tunicā materno adminiculo ad carnem induit/ ac insequen te nocte tota etiā gestauit/ ubi diluxit/ detumuerat fa/ cies, membris ac neruis uigor redierat. Quid plura: eo ipso die ne putes paulatim ualitudinē redisse, quē antea nō stare, nō iacere poterat, ad flumē ad lauanda lintea, integra ualitudine atq; in totū libera cucurrit. Plam quādo a fēmina exorsi sumus, in eo sexu adhuc aliquantulū persistamus. Florentiē in monasterio di/ uē Luciē ubi sub signis diui Dominici, nobilis uir/ ginum cœtus militat, uirgo Charitas (ita enim ad/ huc uiuens appellatur) Guidonis Tholosini filia toto erat corpore attonita & cōtracta, qui in spina dor si adeo curuata ut in arcus morem os ipsum genibus iungeretur. Adhēc stare nullo modo poterat, ac deni q; monstrū aut monstro simile appellasses. In ea ita to to sexennio laborante, oēs suas medici frustra artes & remedia tentarāt, postremo abiecto curationis tedio, salutē penitus desperauerant. Charitas uero quē quāq̄ tabefacta erat corpore, salutis desiderio ardebat, ad An tonini charitatē cōuolauit. Cū itaq; sub noctem die quodam delassata intra cubiculū sederet atq; ad p̄su/ lis imagunculam, prope affixam, solito uehementius oraret, ardore quodam sensit interius & cor & cor/ pus totū cōmoueri, mox uisa sibi est sanctū antistitē, non subiectū tamē oculis, intueri, q admota una ma/

nu pectori, & tergo altera, blande contrectans, ita uti diximus inflexã & obtortã emẽdaret. Nec uanũ fuit quod inspexerat: Nã se illico restitutam intellexit/ac pœnitus correcta nũq̃ in posterum in id genus morbi recidit. ¶ Relicta Florentia quãq̃ Senensem urbem adeamus, intra eundẽ tamẽ sexũ atq; eundẽ ordinem cõsistemus, Ioanna Petri Libri filia abusq; incunabulis morbo comitiali uexabatur. Cũ deinde in monasterio Paradisi ad càpum regium, uirgo inter uirgines habitaret, bis fere singulis mensibus eiusdẽ morbi furiis immaniter agebatur, sic ut insaniens ac bene stulta cogeretur p dies aliquot, quousq; resipisceret compedibus & uinculis coerceri. Cum resipuisset & de re ferendo inter sanctos Antonino (quę res tunc agebatur) cognouisset, audito etiam q̃ signis corruscaret, confessoris hortatu eius prẽsidium, pollicita cęram statuam, implorauit: Breuibus rem claudo. Vidit uirgo presulem in prędicatorum habitu/ angelis cõpluribus stipatum/ qui se non conflictandam in posterum eo morbo pollicebatur/ tum ut Florentiã iret atq; ad sepulchrum statuam erigeret admonebat: Saluti reddita / ac mox cum licuit Florentiam profecta/ statuam; ac tabellam pro sepulchro/ reportatę ualitudinis inditiũ appendit. ¶ Placet ut anteq̃ Florentiam remigremus, Pisas etiam accedamus/ Vbi prefectus erat arcis ueteris Mathias Fœdinus Florentinus. Huic erat filius Raphael adhuc puer qui cum ad cacumen arcis ascendisset, pede lapsus, ad solum spatio cubitorum quinquaginta cecidit & quod magis miserandum fuit, impegit in aceruum lapidum seu uerius globorum qui tormentis ęneis seu bombardis (tãtum potuit furor hominum in homines) emittuntur: Illico mater, illico ad famam complures aduo

larunt, omnes puerum in quo uitales spiritus introrsum recesserant, aut mortuum, aut moribundo proximum putarunt. Meliorus Crescius, qui & ipse nescio quam in ea arce personam publicã gerebat, illhuc Capitio accepto (id birretũ ethrusca lingua dicimus) quod diui Antonini fuerat, accurrit: quod ubi capiti pueri exanguis indiderunt, statim reuiuiscere & collecto spiritu uisus est melius habere, integram salutem diebus post paucis adeptus. ¶Eodem capitio disuriam, febres, dolorem capitis, maniam, ne longum faciam, curata omnia, tum puerperium facilius fuisse, constat. ¶Florentię Iacobus Hieronymi quatuordecim annis, morbo elephantino correptus, frustra admotis medicorum pręsidiis, conualuit post octauum ab emisso uoto diem. ¶Ibidem Simoni Perozio non paucis annis intestina nõ absq; dolore defluebant: hoc olim familiariter utebatur Antoninus qui & ipse eo morbi genere fuerat affectus, humana itaq; uidens adminicula deesse, spei plenus sepulchrum adiit, postea q̃ flexo poplite, quanto ardore potuit/orasset (mirum) adhuc sepulchro incubanti intestina steterunt/ quasi iam certo loco consuta essent ac prorsus deligata. ¶In eadem ciuitate Paulus Operanus ad cętera in hanc lucem prodeuntium incommoda, illud etiã adiecit/ q surdus & mutus a matris aluo/ nihil oĩno est usq; in septemnium locutus. Cum suos omnes conatus medici ad aperiendum os/ & aures adhibuissent/ Laurentius pater ad Antoninum quem dum uiueret intima amicitia coluerat/ nuncupatis uotis/ filii calamitatem miserans confugit. Breui dicam/ statim reseratę sunt aures/ & soluta lingua. ¶Leonardus Reatinus gemina est liberalitate pręsulis donatus & ipse in porrectanis balneis ignea & periculosã

febre leuatus esset/& q filiolum e sublimi loco ad so lum lapsum/cuius iam medici uitam desperarant eius patrocinio incolumem recepisset. ¶ Aloysius Florentinus & ipse olim presulis domesticus patrem habuit qui mente lapsus/noctu solus urbem non absq graui periculo circuibat, integro biennio quid in eo curando medici possent uoluit experiri/ postremo cum omnia in irritum cedere uidisset/emisso uoto/ad Antoninum iam defunctum fugiens, recepit patrem/qui tam saperet/q qui nunq in mentis inopiam incidisset. ¶ Ioannes Marignollus ex ordine predicatorũ in diui Marci cœnobio sarciendis uestibus prefectus/integrum diem dexteriore oculo laborans ut quasi subularum cuspide uellicari se putaret/nocte insequente occluso oculo (nõ enim tũ dolor sinebat aperiri) ad matutinas uigilias profectus/ac pro sepulchro presulis/in orationem/toto ardore animi collectus, Pater ait ne queso obliuiscere te nunq denegasse mihi aliquid/cum uiueres, seu quid ad matrem meam inopem & senio confectam subleuandam/seu ad meos usus poposcissem & nunc obsecro affecto oculo tue clementie collyrium adhibe/tantum de tua mihi misericordia polliceor ut nunq nisi uoti compos/sim ab hoc tuo sepulchro recessurus. Mox cum se dicturum quottidie quasdam eius numini preculas/uoto alligasset, ac pene loqui desiisset/omnis aperto statim oculo morbus & dolor aufugit. ¶ Nicolaus Biliottus diu formandis nouitiis in D. Marci cœnobio prefectus/quod est numero fratrum & uite sanctimonia conspicuum e sublimi scala dum in D. Marci natalitio/festa fronde templum ornat/ad solum deturbatur. Territus q se uidebat in uite periculo uer

fari, adhuc sui compos Antonini se muniri presidio rogauit. Accurrunt fratres & exanimé putantes, uolebant ad ualitudinarium portare, cum subito resumpto spiritu, petiit uti se sancto presuli ad sepulchrũ presentarét, Ibidé cũ orasset, tã celeré, q̃ integrã salutẽ reportauit. ¶ Marcus Pechius forte cũ iã annis auctus equitaret in foueã deuolutus, eq etiã supstãtis põdere premebat: Antonini presidio qué dũ ille in preceps rotaret, inuocarat, utroq; piculo est exéptus. ¶ Neq; uero quãq̃ ad suscepti operis finé properemus silentio inuoluendum est & nubiles fœminas & nuptas, paterna pietate sanctum presulem subleuasse. ¶ ... Feus Belcarus boni uir nominis, & ethrusca lingua, poeta non uulgaris, cuius hodieq; nonnulla monumenta extant, respersa pietate christiana, ex uxore filias complures tulerat, quas q̃q̃ rerum inops, suis maritis singulas honeste collocauit Defuncto Antonino; una adhuc domi, matura iam uiro; superabat quam miser q; fortunis destitutus esset, uiro non poterat perinde ac alias copulare. Secesserat forte ad monasterium suburbanum cognomento Campora (Religiosas enim edes, Religiosus frequentabat) cum absoluto prandio de rebus salutaribus cum monachis suaui colloquio tractasset, intra cubiculum, uti aliquantulum conquiesceret, est deductus. Hic cum obdormisceret, uidebatur sibi esse in ecclesia diui Marci atq; Antoninum quasi tunc uiueret, intueri, Tum uero maxime instare, ne filie causam post haberet, postremo an se uoti compotem faceret, rogasse, Antoninum uero inclinato capite se facturum, annuisse. Reuersus intra urbem & iam agens hilarius paucis post diebus filiam despondit uiro nobili qui eas ultro nuptias

petens in exigua dote quiescebat. ¶ De nubili diximus, nunc ad nuptam ueniamus. Constantia Lucę Panzani filia tribus maritis fuit, alio super alium obeunte, coniugata: cum omnibus, uiginti & duorum annorum spatium peregit, e quibus totos decem & octo, infœcunda & sterilescens, nihil liberorum tulit, quanq̃ pręcepta medicorum omnia & balnea tentarat. Peracto demum apud tertium maritum quadriennio, Antonini numen, iis legibus inuocauit, iniecturam se scilicet proli toto septennio prędicatorum habitũ, tum sepulchro statuam ceream erecturam, si demum sterilitate posita marem peperisset. Quis quęso credat, nuncupatis illico uotis Antoninum affuisse? Nam nouem ab emisso uoto exactis mensibus statim filium peperit, & cũ tota uicinia partũ supposititiũ putaret, quos subinde pepit eius fœcũditatẽ declararũt, quatuor enim liberos, duos scilicet mares ac totidem fœminas, nono quoq; mense unum, intra triennium procreauit. ¶ Eiusdem nominis & sexus, aliud uno fere uerbo perstringamus. Constantia Thomę Benicasę cum fœminas octo peperisset, audito, ꝙ tantis Antoninus signis emicaret, ad sepulchrum orãs, ex eo marem triduo postq̃ orauerat conceptum, mox suo tempore editum, impetrauit. ¶ Iam quis minuta illa, & cotidiana, depulsas dico febres, dolores capitis sedatos, oculorum aciem & usum restitutum, Doloris dentium rabiem placatam, phthisim radicitus conuulsam: Eruptiones extussi sanguinis compressas: Plures a naufragio seruatos: Adhęc fœtum mortuum qui edi non poterat, eductum, Tũ tris insanas fœminas (rẽ profecto paucis tentatã) sibi ipsis redditas, Energumenũ cilicio imposito,

occupátis dęmonis tyrannide liberatū: Pręterea disu-
rian, apoplexin, paralysin curatā; Puerperiū apposítu
pilorum barbę leuius effectum; Tum libidinis in-
cendia restincta, ac desperatas mentes, ad animi tran-
quillitatem reuocatas, Postremo tot cotidie peten-
tiūm, qui sibi satisfactum esse prędicant hilaritates,
hęc inquam & id genus infinita quis narrabit? Si
quis hęc huberius nosse uoluerit, ex eis commen-
tariis petat quos dum de aggregando eo sanctis, tra-
ctabatur, conscripserunt, aut certe ad diui Marci té-
plū, Florentiam contendat, ubi quot tabellas, ac sta-
tuas (quarum numerus est multo maximus) inue-
niet, tot se putet signis pręsulis uirtute factis inter-
esse. Quod siquis ea animi malignitate fuerit, ut nō
modo his fidem non adhibeat, sed uoluerit etiam
sancti uirtutibus obtrectare, caueat ne duriore ali-
quo supplicii baculo quatiatur, sicuti contigisse cui-
dam nostra tempestate non ignoro. Nam quo tem-
pore Carolus octauus Gallorum Rex, tanta fœlici-
tate Italiam ad repetendum regnum Neapolitanū
peragrauit, totis copiis Florentiam aduenit: (eā enim
iam ab Ferdinando Aragone desciuerat ad Gallū)
Rustica plebs ne quid in tanto belli strepitu, de-
trimenti pateretur, intra urbem omnia conuexerat.
In suburbano Antoniano lectícę pars in qua An-
toninus & dormierat uiuens, & etiam decesserat,
maximo cultu ad memoriam sancti Antistitis ser-
uabatur, quam & ipsam ob aduentantem Gallū cū
aliis alio deportarant. Ac nescio qui factum sit ut
in cauponam quę est ad portam diui Galli transf-
migraret. Super hanc Laurentius caupo crudam car-
nem quasi Lanius nulla sancti ratione habita in fru-
sta concidebat: quod intuitus Marcus Radda, ex

eo uoluit pensā pecunia redimere quo reuerentius haberetur, nolentem grauiter contempti pręsulis, in crepuit. Laurentius uero commota bile in furoré actus infandum morbum canceris non modo est in Marcum, sed in Antistitem plusq̄ belua factus, cō téptim imprecatus, Ec quibus ait signis tuus iste An toninus unq̄ enituit, ut sit sanctus? Tum Marcus, & si signa inquit quibus effulserit me lateant, publi co tamen consensu & fama omnium, uir magnus uitę sanctimonia celebratur. Vbi hęc dixit Marcus abiit, Triduo post, eo carcinomate quod sibi & sancto fuerat imprecatus, affectum esse in ore mise rum accepit, quo breui etiam afflictus expirauit.

Recentius adhuc illud, quod cum de consecran do agebatur, Rome contigisse est ad me perlatum. Episcopus (& cuius ordinis & quod nomen illi esset necui forsan molestias ingeram, non prodo) opera unius Cardinalium quos trutinandę Anto nini uitę Leo decimus prefecerat, cuius in contu bernio etiam uiuebat, tam pio operi, liuore ut pu to ductus, subdolis rationum nodis repugnabat; erat enim uir doctrina singulari, qui & commenta rios in theologiam iam ediderat, & tunc etiam in dialecticen scribebat. Miser oblitus illud dauidicū non esse tangendos christos dei, cum extremam iam manum uellet dialecticis imponere, fessus ut fit, cu bitum processit: ea ipsa nocte (paulum abfuit quin repentino) sed tamen accelerato interitu sublatus: An teq̄ tamen extremum spiritum efflasset, mandauit Cardinali ne suo uellet suasu & consilio rem inter turbare, debitis Antoninum honoribus ne frauda ret/errati se nunc q̄ reluctatus esset/& ipsum quoq; ad id sua garrulitate flexisset/poenas dare. Et ille

quidem extremum diem clausit. Cardinalis uero eius obitu perterrefactus/ quanto antea studio consecrationem eius impugnarat/ tanto mox ardore impendendis illi honoribus insudauit. Aiebat enim, & si nulla constarent alia inditia sanctitatis, uel uno hoc sibi esse magnitudinem eius exploratam. ¶ Sed narrandis iam tandem signis finem imponamus, quę qui uoluerit, potest & debet admirari, Ego illa potius admiror, quorum sibi partem fides mortalium nō decerpit, quę frequenter cum sanctorum munificentia in reportanda salute & assequendis uotis uel ex ęquo, uel parte saltem aliqua concurrit. Scio enim humilitatem, Innocentiam, charitatem, ac ceteras uirtutes Antonini, esse Antonini proprias quas quidem quamquam longe maximas, & omni cultu & admiratione dignas, illud mea quidem sententia uidetur longo spatio superare, quod gloriam potuit humanam atque humanos potuit honores cōculcare. Quotusquisque enim est qui ultro oblatam dignitatem inter nostri temporis ambitus & inexplebilem honoris sitim, recusarit. Neque tam imperitus rerum sum, ut factum esse hoc ab aliis antiquis patribus denegarim, sed mores nostrorum tēporum intueor, quę tantopere ab illo nascentis ecclesię pudore deciderunt. Esto, demus Antoninum longe infra illos pristini temporis patres numerari, sed natum esse hoc tempore, atque hoc tempore, eiusmodi probitatis, & contemptę glorię radiis enitere, uidetur, priscam illam sanctimonię maiestatē, omnium bene sentientum suffragiis ęquare. Sed quanta est quęso uis de industria depressę sanctitatis? Ecce Antoninus, quanquam in cęlis, glorię lumine uestitus radiaret, in terris etiam debito honoris

titulo non priuatur. Quod enim ille nunq̃ cogitauit, tua diligentia Clemens septime qui ei longo post tempore in Florentina ecclesia successisti, in diuorum numerum est relatus. Id quod cum patruelis tuus Leo decimus propemodum paratis iam omnibus quę eiusmodi consecrationis ritus exigit, effecisset, eo mox altiore quodam consilio ad Deum euocato, forte ne datum aliquid patrię quis putaret, Adrianus sextus eius nominis, exter, pridie Calendas Iunias, quo die tunc sanctę Trinitatis cęlebritas colebatur, Anno Pontificatus secundo, & ab excessu Antonini sexagesimo & quarto, cõsumauit.

FINIS Vitę. D. ANTonini ARchiepiscopi Florentini per. F. Vincentium MAINardum Geminianensem Procuratorem ordinis Prędicatorum, Impressę Romę per Magistrum Antonium Bladum de Asula Anno Millesimo quingentesimo uigesimoquinto Idibus Maii

